

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA MATEMATIKY, FYZIKY A TECHNICKÉ VÝCHOVY

**ZAČLENĚNÍ ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI
POTŘEBAMI DO HODIN PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ**
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Helena Běláčová

Učitelství pro 1. stupeň základní školy (1. nový)

Vedoucí práce: Mgr. Jan Krotký, Ph.D.

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 21. dubna 2021

.....
vlastnoruční podpis

Mé poděkování patří především Mgr. Janu Krotkému, Ph.D. za odborné provedení mé osobní cestou tvorby diplomové práce, podnětnou zpětnou vazbu a poskytnutí odborných informací. Základním školám v Kralovicích a v Žihli za pomoc s výzkumnou částí. A v neposlední řadě všem těm, kteří mi pomohli s diplomovou prací po stránce formální a jazykové.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	3
ÚVOD	4
1 PRACOVNÍ ČINNOSTI	6
1.1 VÝZNAM PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ.....	10
1.2 CÍL PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ.....	11
1.3 STRUČNÁ HISTORIE PRACOVNÍ VÝCHOVY V ČESKÉM ŠKOLSTVÍ	12
1.4 SOUČASNOST	13
1.5 BEZPEČNOST A HYGIENA	14
1.6 MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY.....	15
1.6.1 Český jazyk.....	16
1.6.2 Prvouka a přírodověda	16
1.6.3 Matematika	17
1.6.4 Anglický jazyk.....	17
1.6.5 Hudební výchova	17
1.6.6 Výtvarná výchova	17
1.6.7 Tělesná výchova	18
1.7 MIMOŠKOLNÍ VYUŽITÍ	18
2 SPECIÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY	20
2.1 ZÁKLADNÍ POJMY	22
2.1.1 Vada, porucha, defekt	23
2.1.2 Postižení.....	23
2.1.3 Znevýhodnění	23
2.2 DĚLENÍ SPECIÁLNÍCH VZDĚLÁVACÍCH POTŘEB	23
2.2.1 Žáci s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního stavu.....	24
2.2.2 Žáci s vadami řeči	24
2.2.3 Žáci se specifickými poruchami učení, pozornosti a chování	24
2.2.4 Žáci z odlišných kulturních a životních podmínek.....	25
2.2.5 Žáci, jejichž mateřským jazykem není čeština	25
2.2.6 Žáci nadaní a mimořádně nadaní, pokud mají přidružené speciální vzdělávací potřeby	25
2.3 PŘEDSUDKY.....	25
2.4 VZDĚLÁVÁNÍ OSOB SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI	26
2.5 PODPŮRNÁ OPATŘENÍ	27
3 ZÁSObNÍK AKTIVIT	29
3.1 STUDENÝ PORCELÁN – OZDOBY NA STROMEČEK	29
3.2 POSTAV HRAČKU	31
3.3 OBRÁZEK Z HŘEBÍČKŮ	33
3.4 VLASTNOSTI MATERIÁLŮ.....	35
3.5 KULIČKOVÁ DRÁHA NEBO BLUDIŠTĚ Z ODPADOVÝCH MATERIÁLŮ.....	37

3.6	LABYRINT – HRA	39
3.7	KRMÍTKO PRO PTÁKY	42
3.8	HUDEBNÍ NÁSTROJE.....	44
3.9	OZDOBY Z OŘECHOVÝCH SKOŘÁPEK	47
3.10	ANDĚL.....	49
3.11	FOTBÁLEK	51
3.12	SLUNEČNÍ SOUSTAVA	53
3.13	LOUTKA.....	56
3.14	MĚSTEČKO	59
3.15	TABULKA.....	61
4	VHODNOST JEDNOTLIVÝCH AKTIVIT VZHLEDEM K SVP	63
5	OVĚŘOVÁNÍ TEORETICKÝCH ZNALOSTÍ V PRAXI	65
5.1	DOTAZNÍK JAKO SOUČÁST PEDAGOGICKÉHO VÝZKUMU	65
5.2	REALIZACE VYBRANÉ AKTIVITY	66
	ZÁVĚR	69
	RESUMÉ.....	71
	SUMMARY	72
	SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ.....	73
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	77
	PŘÍLOHY	I
	SEZNAM PŘÍLOH.....	I
1	SOUBOR ZASLANÝ ŽÁKŮM.....	II
2	DOTAZNÍK A VÝROBEK ŽÁKA S ADHD	X
3	DOTAZNÍK A VÝROBEK ŽÁKA S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM.....	XII
4	DOTAZNÍK A VÝROBEK ŽÁKA S PARAPLEGIÍ V DŮSLEDKU ROZŠTĚPU PÁTEŘE.....	XV
5	DOTAZNÍK A VÝROBEK ŽÁKA SE STŘEDNĚ TĚŽKÝM POSTIŽENÍM A ZDRAVOTNÍM ZNEVÝHODNĚNÍM	XVII
6	DOTAZNÍK A VÝROBEK ŽÁKA S NADÁNÍM.....	XIX
7	DOTAZNÍK A VÝROBEK ŽÁKA S VADOU ZRAKU.....	XXI

SEZNAM ZKRATEK

ADD	Attention Deficit Disorder (porucha pozornosti bez hyperaktivity)
ADHD	Attention Deficit Hyperactivity Disorder (porucha pozornosti s hyperaktivitou)
AP	asistent pedagoga
ČSÚ	Český statistický úřad
DIY	do it yourself (vytvoř si sám)
DN	dlouhodobá nemoc
IVP	individuální vzdělávací plán
KV	kombinované vady
LMP	lehké mentální postižení
LZP	lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
NMN	nadaní a mimořádně nadaní
OKŽP	odlišné kulturní a životní podmínky
OMJ	odlišný mateřský jazyk
PCH	poruchy chování
PP	poruchy pozornosti
PU	poruchy učení
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání
SP	sluchové postižení
SVP	speciální vzdělávací potřeby
TP	tělesné postižení zasahující do horní poloviny těla
VŘ	vady řeči
WHO	World Health Organization
ZO	zdravotní oslabení
ZP	zrakové postižení

ÚVOD

Cílem je poskytnout čtenáři komplexní náhled na problematiku začlenění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do předmětu pracovní činnosti. Jako další cíl si kladu vytvořit přehledný zásobník činností, který bude obsahovat pro každého žáka alespoň jednu vhodnou aktivitu.

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami jsou ve školství poměrně nové a rychle se vyvíjející téma, na které musí učitelé reagovat. Inkluze a individuální přístup jsou pro učitele dennodenními tématy k přemýšlení, a jako u všeho nového, ne všichni umí nové problémy efektivně řešit. Práce je vytvořena za účelem, aby usnadnila učitelům práci při plánování hodin a našli v ní nejen inspiraci na aktivity, ale i nové možnosti, jak upravit aktivity, které nejsou v práci uvedené.

Téma jsem si vybrala, jelikož je mi problematika žáků se speciálními vzdělávacími potřebami blízká a také proto, že jsem se setkala s učiteli, kteří s těmito žáky v rámci inkluze neumí efektivně pracovat a neumí jednotlivé aktivity žákům upravit dle jejich potřeb. A proč pracovní činnosti? Pracovní činnosti jsou pro tyto žáky jeden z nejdůležitějších předmětů. Navíc je to jeden z předmětů, ve kterém se u žáků budují postoje a sociální citění.

Práce je rozdělena na pět částí, které jako celek mohou pomoci učitelům i dalším pedagogickým pracovníkům k zorientování se v této aktuální problematice.

V prvních dvou kapitolách se nachází teoretický vhled do problematiky pracovních činností a speciálních vzdělávacích potřeb. Je zde uveden legislativní rámec témat, obecná charakteristika i osobní pohled na problematiku. V těchto kapitolách jsou dále přiblíženy jednotlivé typy speciálních vzdělávacích potřeb.

Třetí částí je zásobník činností, které jsou navrženy tak, aby se daly upravit pro téměř všechny žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Tyto úpravy jsou u každé z aktivit popsány a je na učiteli, kterou formu aktivity zvolí. Jsou zaměřené na žáky třetího až pátého ročníku, byť by některé aktivity zvládli i mladší žáci a to zvláště, pokud jde o upravené formy činností. Aktivity jsou vybrané tak, aby pro každého žáka byla vhodná alespoň jedna aktivita.

Na zásobník aktivit navazuje ve čtvrté části tabulka. Sestavila jsem ji na základě svých znalostí a zkušeností z práce s dětmi. Je v ní uvedeno, pro které žáky je aktivita vhodná, byť by k tvorbě byla potřeba pomoc ze strany učitele, asistenta nebo spolužáků, a která není.

Tabulka má pomoci ke snadnějšímu rozhodování při výběru činností a zároveň by se díky ní mohlo předejít problémům s tvořením u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

V poslední části je zařazen výzkum, ve kterém jsem si pomocí dotazníků ověřovala, zda žáci se speciálními vzdělávacími potřebami zvládnou vytvořit zadaný výrobek ze zásobníku aktivit. Čtenář se dozví, zda aktivita dělala žákům problémy a pokud ano, v jakých oblastech, a zjistí, jestli se vyplnily mé úvodní domněnky.

Většinu znalostí o pracovních činnostech jsem získala z knih od paní profesorky Honzíkové, což je dle mého názoru jeden z největších odborníků na pracovní činnosti v České republice. Problematiku speciálních vzdělávacích potřeb jsem převážně čerpala z knihy od Slowíka, jakožto učitele působícího na Západočeské univerzitě. V práci jsou také uvedeny různé zákony a vyhlášky. Náměty na aktivity jsem čerpala z různých zahraničních zdrojů i ze svých dosavadních zkušeností.

Diplomová práce je primárně určena všem učitelům prvního stupně základních škol, kteří by chtěli do této problematiky zasvětit. Může však být přínosná i pro ostatní učitele nebo jiné profese pracující s dětmi a znevýhodněnými lidmi.

1 PRACOVNÍ ČINNOSTI

Technika je součástí běžného lidského života a člověk se jí jen těžko dokáže vyhnout. Usnadňuje člověku život. Na druhou stranu ho ale negativně ovlivňuje. Současná společnost je závislá na technice, což dokazuje i každodenní používání mobilních telefonů, televizí a dalších technologií, které zasahují do stále většího množství oblastí běžného života. Některé problémy dnes bez nich nelze efektivně řešit. Potřeba neustálého využívání techniky klade důraz na to, aby si žáci osvojili znalosti, dovednosti a pracovní návyky s tím související. To je důvodem, proč je technika zařazována do kurikula všeobecného vzdělávání.

První seznámení s technikou a přípravou pro prakticky orientovanou výuku pokládají pracovní činnosti. Zde si žáci osvojují pracovní návyky a učí se orientovat v pracovním prostředí. Dále se seznamují s materiály a se zásadami bezpečné práce. Pracovní činnosti zahrnují široké spektrum činností a technologií, které vedou žáka k získání základních dovedností v různých oblastech každodenního života a přispívají k profesní orientaci žáků. Vycházejí z konkrétních životních situací týkajících se lidské činnosti a techniky. Dle Honzíkové, Macha a Novotného (2007) se pracovní činnosti cíleně zaměřují na praktické pracovní dovednosti a návyky, čímž se doplňuje základní vzdělávání o složku uplatnění člověka v dalším životě a ve společnosti.

Jak již bylo zmíněno, pracovní činnosti jsou školním předmětem, ve kterém se žáci na prvním stupni základních škol seznamují s technikou. Než k tomu ale dospějí, musí projít dlouhou cestou zahrnující poznávání materiálů a nástrojů, které jsou vhodné pro práci s nimi. Učitel musí přihlížet k tomu, že každý žák má jiné vstupní znalosti a dovednosti, čemuž musí výuku pracovních činností přizpůsobit.

Přestože je předmět pracovní činnosti založen převážně na praktických činnostech, je k němu potřeba znát i teorii. Je smutnou pravdou, že v dnešní tzv. uspěchané době zaostává zručnost žáků a jemná motorika není na tak dobré úrovni jako byla dříve. Právě pracovní činnosti jsou tak důležitou složkou vyučování, jelikož pomáhají se správným rozvojem jemné motoriky.

Aktuálně se výuka na prvním stupni základních škol řídí Rámcovým vzdělávacím programem základního vzdělávání. RVP ZV obsahuje oblast Člověk a svět práce zahrnující právě pracovní činnosti. Jde o jedinou vzdělávací oblast určenou pouze pro první stupeň základní školy. Vzdělávací oblast Člověk a svět práce se dále dělí na tematické okruhy

Práce s drobným materiálem, Konstrukční činnosti, Pěstitelské práce a Příprava pokrmů. V každé oblasti se pak nachází očekávané výstupy a učivo pro první a druhé období. Prvním obdobím je myšlena první až třetí třída, druhým čtvrtá a pátá třída. Na konci každého období by žáci měli plnit očekávané výstupy. Tyto výstupy jsou blíže zpracovány ve školním vzdělávacím plánu a poté v tematických plánech pro každý ročník.

Vzdělávací oblast Člověk a svět práce je komplexní oblastí a vymezuje široký obsah učiva. Týká se učiva o člověku, rodině a společnosti. Dále učiva o přírodě, kultuře, vlasti, technice ale i zdraví a bezpečnosti a dalších tématech. Pracovní činnosti obsahují vhléd do minulosti a ukazují vývoj do současného stavu využití techniky. Všechny tyto oblasti jsou směřovány k dovednostem využívaným v běžném životě.

Pracovní činnosti by podle RVP ZV měly být zastoupeny v každém ročníku základního vzdělávání. Jejich obsah by měl na sebe navazovat až do devátého ročníku, byť na druhém stupni pod jiným názvem předmětu. Na prvním stupni mají časovou dotaci jednu hodinu týdně. Žák by si na konci devátého ročníku měl být schopen vybrat obor, o kterém má reálnou představu a odpovídá jeho technickým dovednostem.

Školní vzdělávací plány a tematické plány se na každé škole liší, a tak by se měly lišit i jednotlivé aktivity, které se s žáky na školách dělají. Všeobecně by ale aktivity měly být pro žáky atraktivní a měly by je bavit. Dle Dostála (2018) je nezbytné, aby výuka poskytovala dostatečný prostor pro objevování technických zájmů.

Pracovní činnosti rozvíjí mimo jiné i charakterové vlastnosti žáků, kdy je učí trpělivosti, ukázněnosti a dodržování pravidel, které souvisejí s bezpečností práce. Je žádoucí, aby žáci tvořili ve skupinách, komunikovali mezi sebou, přicházeli s novými kreativními řešeními nasimulovaných problémů a žáci by měli být vedeni k řemeslům a znalostem tradic. Je to skvělá příležitost pro projektovou nebo badatelskou výuku.

Zájem o řemesla by měl žáky motivovat ke studiu technických a přírodovědných předmětů anebo alespoň k nalezení nových zálib. Řemeslné práce ve školách pomáhají rozvinout rukodělné schopnosti žáků, což se jim může hodit v běžném životě například při opravách v domácnosti. Toto je dále rozvíjeno v technické výchově na druhém stupni základních škol.

„Vzdělávání na základních školách musí být v případě technického vzdělávání zaměřeno na výchovu jedinců, kteří dokáží běžné životní situace vyžadující aplikaci techniky správně vyhodnotit a využít ji ať již kreativním nebo rutinním způsobem“ (Dostál, 2018, str. 19).

V současné době prochází výuka pracovních činností inovací, kdy se do výuky více zapojují moderní technologie a lehce se mění orientace předmětu na více praktickou a v běžném životě více potřebnou. Janíček a Depešová (2019) ve svém článku uvádí, že se změny ve školském systému nedějí jen kvůli změnám ve společnosti, ale i na doporučení Evropského parlamentu. Jde o změny, které jsou celosvětového významu. Dále uvádí, že v Japonsku pokládají technické vzdělávání za významný prvek ve vzdělávacím systému a věnují mu velkou pozornost.

Způsob zapojení výuky techniky do kurikula není diskutovaným tématem jen v České republice, ale potýkají se s tím všechny vyspělé země. Například diskuse o výuce ve Finsku přiblížil Autio (2016) ve svém výzkumu, kde uvádí, že mnoho institucí shledává potřebu zaměstnávat více lidí, kteří umějí kriticky myslet a řešit efektivně problémy. Na druhou stranu jsou zde vědci, kteří tvrdí, že potřebné znalosti a dovednosti se žáci ve škole nenaučí. Výsledkem bylo, že se ve Finsku v roce 2000 zavedla technická výuka jako průřezové téma s názvem Člověk a technologie. Byť výuka prošla rozsáhlým rozvojem, stejně mají učitelé velkou volnost ve výběru učiva a je tak na nich, jestli se více zaměřují na tradiční řemesla nebo inovativní technologie.

Dostál (2018) definuje technickou gramotnost jako soubor kompetencí, které jsou nezbytné pro pohodové zvládnání běžných situací vyžadujících činnost s technikou. Technické myšlení je pak způsob uvažování, který se uplatňuje při řešení technických problémů.

Znalost techniky se stala potřebnou obzvláště v současné době, kdy probíhá distanční výuka z důvodu pandemie viru SARS-CoV-2 patřícího do skupiny tzv. koronavirů. Je tedy žádoucí, aby žáci uměli s technikou zacházet a ovládali základní úkony na počítači nebo podobném zařízení. Zároveň zde ale vyvstává potřeba osvojení si správných hygienických návyků. Jde o to, aby žáci u počítače netrávili většinu času, ale aby si našli i jiné, ideálně tvořivé a pohybové záliby. Tím myslím, že budou sedět u počítače přiměřený čas, následně se budou chvíli hýbat a až poté se k práci vrátí. Tímto způsobem šetří své tělo – záda i oči. Také je důležitý správný sed a nastavení polohy počítače. Tyto návyky uplatní mimo jiné i při svém budoucím zaměstnání, pokud budou vykonávat sedavé zaměstnání.

Omezení kvůli šíření koronaviru zastavily mnoho aktivit, kterými lidé trávili svůj volný čas. Vyvstala tak potřeba hledat si nové záliby. Dle mého názoru se zde lidé rozdělili na dvě části. První část lidí tráví více času na elektronických zařízeních hraním her, sledováním filmů nebo prozkoumáváním sociálních sítí. Ta druhá část se začala více věnovat tvoření,

domácímu kutilství a drobným opravám. Ať tak, či tak, v obou případech uplatňují znalosti a dovednosti, které se vyučují při pracovních činnostech. Trend domácího kutilství dokládá i internetová stránka Google trends, která ukazuje, že popularita kutilství v posledním roce vzrostla. Hledaný pojem „DIY“ neboli v překladu „udělej si sám“ na škále od jedné do sta v období od 7. 4. 2019 do 7. 4. 2020 dosahoval hodnoty 54 bodů, kdežto v letošním roce dosahuje hodnoty 67 bodů, což je nárůst o 13 %.

Netvrdím, že si lidé znalosti potřebné k domácímu kutilství odnesli jen z hodin pracovních činností, ale spíše je pochytili od svých zkušenějších příbuzných. Každý jistě zná ve svém okolí někoho, kdo neumí ani uvařit vajíčka, nebo nedokáže sestavit skříňku podle návodu. Tito lidé buď draze platí řemeslníky, nebo spoléhají na kutily ve svém okolí. Na druhou stranu jsou zde domácí kutilové, kteří si doma zvládnou opravit zásuvku, nebo dokonce zrekonstruovat část domu pouze svépomocí.

Za účelem sjednocení kutilů a přehlídek inovací ze světa kutilství vznikly celosvětová setkání Maker Faire, které se konají i v České republice. Jde o jakýsi veletrh, nebo spíše setkání, tvořivých lidí, kteří si chtějí vyzkoušet nové věci nebo se o své poznatky podělit. Zapojit se může každý. Dle webových stránek Maker Faire (2019) je makerem každý kutil a nadšenec, který si nenechává své znalosti pro sebe. Prezентují je jako kutila 21. století. První plzeňský ročník navštívilo přes 2500 návštěvníků a další se bude konat v červnu 2021. Tito lidé, dle mého názoru, pochytili některé činnosti ve škole, zbytek však již odkoukali od šikovných příbuzných a kamarádů. Co se ale stane, pokud by se to člověk chtěl naučit, ale neměl nikoho, kdo by to uměl? Opravdu si kvůli připevnění poličky ke zdi, bude volat řemeslníka? Proto jsou tu pracovní činnosti, které by měly učit základní práce už na základní škole a připravit tak žáka na budoucí život. Je důležité, aby se žáci tyto věci učili a měli o základních činnostech alespoň základní přehled. S detaily provedení dnes pomohou kutilské pořady, návody na internetu nebo zkušený přítel.

„Na 1. stupni základních škol je v rámci učiva o technice nezbytné začít systematicky vytvářet povědomí žáka o technice, jejím kreativním užívání, výrobě a rovněž širších společenských a ekologických souvislostech. Postupně musí být seznamováni s technickými materiály, způsoby jejich zpracování a konstruování jednoduchých technických objektů.“
(Dostál, 2018, str. 27)

Při pracovních činnostech na prvním stupni základních škol se žáci seznamují s nástroji a pomůckami, které potřebují při tvoření. Mimo to, že je rozeznávají, seznamují se s jejich funkcí, vlastnostmi a možnostmi využití.

Z materiálního hlediska se žáci seznamují s papírem, modelovací hmotou, plastem, dřevem, kovem, stavebnicemi, učí se využívat techniku ke své kreativní tvorbě. Nejprve se seznamují s jednoduchými pracovními postupy jako je stříhání a lepení papíru, na které navazují další, složitější, činnosti. Při tvorbě je u žáků podporována kreativita a inovativní postupy. Učitel podporuje jejich snahu o experimentování. Vždy však dbá na bezpečnost. Výuka není orientována na finální výrobek, ale na to, jak se díky činnostem žák vyvíjí. Pro výuku techniky nejsou nutně potřeba speciálně vybavené třídy nebo dílny. Některá zařízení se dají využít i v běžné třídě.

Učitelé by se měli zaměřit na výrobky, které mají i jinou funkci než dekorativní. Žáci by se měli mimo jiné učit základům programování a logickému myšlení, ve smyslu, že by měli být schopni vybrat potřebné materiály pro výrobu z daného zásobníku. Měli by být schopni vytvořit funkční mechanismy. S tím se pojí znalost základního fyzikálního učiva například páky, kladky a hydraulického zařízení. Dále by měli být schopni rozlišit jednotlivé materiály a seřadit je podle velikosti, tvrdosti, hmotnosti atd.

1.1 VÝZNAM PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ

Manuální činnost je již od pravěku důležitou složkou denní rutiny člověka. Díky manuální práci se společnost neustále rozvíjí i udržuje v rovnováze. Je základní podstatou lidské existence. Dle Honzíkovej a Bajtoše (2004) se prací formují fyzické i duševní kvality člověka. Je to také jedna z věcí, která lidi odlišuje od zvířat. Lidé, jakožto jediní živočichové, umí cílevědomě a soustavně pracovat. Díky práci člověka se zdokonalovaly i jednotlivé nástroje a v návaznosti na to se zdokonalovaly i lidské výrobky. Je tedy důležité, aby se žáci již od raného věku učili zručnosti v praktických činnostech.

V dnešní technologicky vyspělé době je snaha nahradit většinu manuálních prací stroji. Přestože je zde mnoho oblastí, kde stroje lidem práci ulehčí, je a bude tu stále potřeba dohledu nad jejich správným chodem. Samozřejmě jsou také činnosti, které se strojem nahradit nedají. Proto je důležité, aby se u žáků rozvíjela zručnost.

Další různorodou oblastí, která se pracovními činnostmi rozvíjí, je běžná osobní obsluha. Žáci se mimo lehkých oprav v domácnosti naučí i zásady správného oblékání a stolování. Dozví se zajímavosti o dodržování českých lidových zvyků a tradic.

Pracovní činnosti rozvíjí žákovu představivost a kreativitu a také se zaslouhují o to, že žáci poznají různé druhy manuálních činností a tím si tříbí zájmy. Cílem pracovních činností je mimo jiné i to, aby žáci poznali různá povolání a to, co jednotlivá povolání obnáší, a tím pádem si snadněji vybrali své budoucí zaměstnání.

1.2 CÍL PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ

Cíle pracovních činností se v historii vždy podřizovaly cílům společnosti, a tak se neustále vyvíjí. Pracovní činnosti umožňují získat zásobník znalostí, dovedností, ale i návyků, které žák potřebuje k běžnému životu, čímž se formuje jeho osobnost. Nejde tedy o finální výrobek, ale o proces, při kterém vzniká.

Dle Honzíkovej (2000) je cílem pracovní výchovy získání praktických dovedností a návyků. Dále poznávání materiálů a znalost jejich vlastností. Díky tomu žák volí vhodné pomůcky a nástroje při práci s nimi, osvojí si zásady bezpečnosti práce a ochrany zdraví a naučí se ochraňovat přírodu. Žák se orientuje v různých oborech lidské činnosti a vytvoří si pozitivní vztah k práci. V pracovních činnostech také získá úvodní znalosti a dovednosti pro své budoucí povolání.

Cílem pracovních činností je také to, že si žák udělá názor na techniku, na to, jak ovlivňuje lidský život a chápe její vliv na životní prostředí. Žák se naučí používat jednoduché technologie a je schopen jednoduchého programování (Bee-bot). Vedle tréninku zručnosti je dalšími úkoly pracovních činností dle Honzíkovej (2015) učení psychomotorickým dovednostem a rozvoj tvořivosti a improvizace. Pracovní činnosti pomáhají žákovi osvojit si znalosti ohledně organizace práce a rozložení času na práci. Žák tak rozvíjí schopnost seberegulace a sebehodnocení. Žák je schopen jednotlivé materiály rozlišit a zhodnotit jejich uplatnění, vhodně využívá zvolené materiály a nástroje s nimi související, z čehož plyne, že je schopen posoudit, které nástroje jsou pro práci s materiálem vhodné.

Učitel pracovní výchovy se snaží, aby si žák vyzkoušel co nejvíce různých činností a našel tak vztah k pracovním činnostem, které pak využije i mimo školu. Tím, že žák zjistí, co jej baví, může ho učitel nasměrovat k jeho budoucímu zaměstnání nebo zájmu.

Prostředkem je zde vhodná motivace, která podporuje kreativitu, ukazuje praktické využití a buduje v žákovi pozitivní vztah k ručním pracím a přírodě.

1.3 STRUČNÁ HISTORIE PRACOVNÍ VÝCHOVY V ČESKÉM ŠKOLSTVÍ

Dle Honzíkové a Bajtoše (2004) patří výchova k práci k nejstarším úlohám výchovy. Odedávna až dodnes platí, že je dítě již od brzkého věku připravováno na produktivní práci, a to nejprve pozorováním a napodobováním dospělých a později i výukou ve školách. Příprava na práci procházela přirozenou genderovou diferenciací.

Ve středověku se s rozvojem řemesel a obchodu začínají objevovat prvky pracovní výchovy, které ale byly utlačovány výchovou k poslušnosti Bohu. Zde se však s většinou myšlenkou rozchází Jednota českých bratří, která zastávala názor, že děti by měly být vedeny v rodině k práci rukama. Na toto navázal Jan Amos Komenský, který dále rozvíjel některé myšlenky jednoty. V Informatoriu školy mateřské se nacházejí rady k výchově dětí v rodinách a jejich seznamování se s dobyt看em a ručními pracemi. V národních školách se žáci dvě hodiny denně věnovali praktickým cvičením, řemeslům a zpěvu, což mělo žáky připravit na praktický život a vést je k vytrvalosti. Během Rakouska-Uherska se rozvíjí tovární výroba, a tak výuka řemeslné práce mizí. Výuka se genderově diferencovala. Dívky v triviálních školách byly vedeny k šití a pletení, později i k chovu včel a pracím na poli a v kuchyni. Později v rámci osmileté školní docházky bylo zavedeno pracovní vyučování pro dívky, které vedla specializovaná učitelka. Obsahem výuky byly práce spojené s šitím a látkami.

Na přelomu osmnáctého a devatenáctého století vznikaly industriální školy, které vyplynuly z požadavků hospodářství. Ve školách se žáci měli učit lásce k práci a zručnosti. Takovýchto škol bylo v Čechách otevřeno zhruba pět set (Honzíková, 2015). Po jejich zániku byl v roce 1869 předelán školský zákon a spolu s ním se ve školách začínají objevovat nové předměty a mezi nimi i výuka dovedností. Stále se vyvíjející společnost kladla čím dál větší důraz na rozvoj pracovní výchovy. Do škol se pomalu začaly vracet ruční práce a práce v dílnách. Na konci století se však hlavně z hmotných důvodů začíná od výuky ustupovat a jejich vzestup přichází až o zhruba dvacet let později, kdy se žáci učili o zemědělské a průmyslové výrobě. Ve školském zákoně z roku 1922 se nachází zmínka o povinném zavádění chlapeckých ručních prací do školy.

V meziválečném období získaly ruční práce hlavně praktický význam, kdy osnovy zahrnovaly hlavně šití. Objevují se zde prvky hygieny v souvislosti s přetěžováním zraku a mezipředmětové vztahy, kdy jsou propojovány s kreslením, měřením a počítáním. Ruční práce byly vyučovány tři až čtyři hodiny týdně. Od roku 1933 pak zaujaly místo v osnovách i nauky o domácím hospodářství a ruční práce. Tehdy už pro obě pohlaví. Pořádaly se exkurze do výroben a prodejen. Doporučovaly pokusy s materiály. Obsah hodin si určoval učitel. V této době již učivo tvořilo promyšlený celek, který zahrnoval zájmy žáků a jejich úroveň dovedností a znalostí. Dívky se ručními pracemi připravovaly na chod domácnosti.

V roce 1945 zde však byla snaha o jednotné vzdělání se zaměřením na jazyk, čímž byly praktické předměty utlumeny a vrátily se do osnov až v roce 1953. Od této doby mají pracovní činnosti stále místo ve školních osnovách, byť pod různými názvy. Od roku 1960 se předmět pracovní činnosti usídlil na prvním stupni a byl rozdělen na pěstitelské práce a práce s drobným materiálem, papírem, textilem, modelovací hmotou, dřevem, kovem, stavebnicí a kombinované práce. Dle Honzíkovej (2015) se obsah celků opakoval a postupně rozšiřoval o nové poznatky při práci s materiálem, nebo o nástrojích a o bezpečnosti práce. Od té doby prošly pracovní činnosti spíše kosmetickými úpravami a jejich obsah se skoro nezměnil.

1.4 SOUČASNOST

Současný školský systém se řídí rámcovým vzdělávacím programem, který zahrnuje, jak již bylo zmíněno, oblast Člověk a svět práce.

Není sporu o tom, že je technika součástí našeho každodenního života a člověk bez znalostí základů techniky nemůže plnit svou společenskou funkci. Vývojem společnosti a s ním souběžným vývojem techniky se vytvořil nárok na člověka, aby se tohoto pokroku účastnil. I nejstarší lidé dnes umí ovládat alespoň základní druhy techniky jako jsou televizní obrazovky, telefony, mixéry, trouby se sporákem a často i chytré mobilní telefony, počítače a další součásti dnešního života. Pokrok je ale neúprosný a tím, jak vývoj techniky postupuje a jednotlivé funkce se zdokonalují, roste i nárok na to, aby se žáci učili nejen s těmito obvyklými nástroji, ale také to, aby ovládali počítače a zvládali jednoduché programování. Na středních školách se pak dle svého zaměření učí ovládat stroje, které jsou při vykonávání jejich profese důležité. Vztah k technice by se měl u žáků rozvíjet stejně jako například vztah k umění a přírodě. Jen pokud bude mít žák k technice pozitivní vztah, může se naučit potřebné základní vědomosti a dovednosti v oblasti moderních technologií.

V době karantény během koronavirové epidemie se ukázala rozdílná úroveň znalostí lidí při práci s počítačem. Z dostupných dat ČSÚ vyplývá, že v roce 2019 mělo přístup k internetu 81 % obyvatel a 78 % lidí vlastnilo počítač nebo tablet. Z rodin s dětmi a mladých rodin bez dětí využívá přístup k internetu 97 % lidí. Proto mě překvapilo, že i mladší generace měla problémy s tím, jak se připojit do virtuální učebny Google Classroom, i když měly podrobný popis. V této situaci se ukázalo jako nejlepší, když se postup ukázal přímo žákům a ti se následně pod rodičovským dohledem přihlásili doma. Ve většině případů stejně udělal většinu práce rodič, ale žáci už alespoň věděli, kam co mají psát a zda danou stránku už viděli nebo jsou někde jinde.

V naší třídě jsme již od začátku roku směřovali žáky k tomu, že nejspíš přijde znovu distanční výuka, a proto jsme je učili, jak se do Google Classroom přihlásit, orientovat se v nich a jak s nimi pracovat. Tato naše práce se ukázala jako účinná, jelikož se i přes drobné problémy připojili na první on-line hodinu všichni žáci.

Technika tedy v těchto dnech zaměstnává většinu žáků v České republice. Ukázalo se, že osvojované znalosti z oblasti techniky nejsou jen využitelné v budoucnosti, ale že je potřebují již dnes. Tato žákovská zkušenost se jistě promítne i do jejich budoucího života.

1.5 BEZPEČNOST A HYGIENA

Bezpečnost a hygiena jsou důležitou součástí pracovních činností. Učitelé vytvářejí bezpečné prostředí pro žáky, aby nedošlo k poranění. Zároveň vychovávají žáky k tomu, aby takto sami přemýšleli a dokázali pracovat s ohledem na bezpečnost svou i svého okolí. Pokud se však i přesto stane nějaký úraz, žáci by měli znát základy první pomoci.

V rámci bezpečnosti je potřeba, aby žáci využívali vhodné pomůcky a nástroje. Jde hlavně o ostré a horké předměty, které vyžadují zvýšená bezpečnostní opatření např. práci pod dozorem. Každému používání takovýchto předmětů by mělo předcházet poučení o bezpečném používání. Žáci se během hodin mohou setkat i s nástroji, které jsou napájené elektrinou jako je například tavná pistole. Při využívání techniky v pracovních činnostech se musí dbát na platné revize elektrických zařízení. Elektrická zařízení po poučení o bezpečnosti učitel svěřuje těm žákům, u kterých si je jistý tím, že práci se zařízením zvládnou. Učitel je i tak neustále přítomen a dohlíží na používání zařízení, aby nedošlo k úrazu.

Hygienou jsou rozuměny procesy, které vedou k ochraně zdraví žáka např. správné návyky při práci, používání ochranných prostředků (brýlí a rukavic) nebo větrání prostor při práci s těkavými látkami.

Při pracovních činnostech se žáci nejen učí, jak bezpečně pracovat s pomůckami, ale i to, jak neplýtvat materiálem, nebo že při každém tvoření je nutné mít na stole podložku nebo ubrus, které zabrání poničení a znečištění lavic. Na to se váže další vlastnost a to, že se žáci učí si po sobě uklízet pracovní místa.

1.6 MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY

Dle Hesové (2011) je podstatou mezipředmětových vztahů komplexní pohled na probírané téma. Ve školách se stále více využívají mezipředmětové vazby, jelikož izolované předměty mají poměrně daleko ke skutečnému životu. Integrací lze navíc omezit tzv. zdvojování vzdělávacího procesu, což znamená, že se je jedna látka probírána v několika různých předmětech. Využíváním mezipředmětových vztahů se tak ušetří čas a eliminuje se zavádění různého pojmosloví.

Učitelé se snaží najít, co nejvíce témat, která jsou společná pro různé předměty a napříč předměty je propojit. Na prvním stupni je mnoho témat, která lze využít. Hledání spojení a jejich využití je vždy otázkou kreativity učitele. Propojovat lze pomocí prolínání předmětů, projektové výuky, tematické výuky nebo pomocí badatelských metod. Žák tak pochopí učivo v logické návaznosti, získá ucelenější pohled na problematiku a dokáže učivo vnímat i v rámci běžného života. Učitel však musí dbát na logickou posloupnost a ucelenost tématu, aby neudělal žákovi v učivu zmatek. Také je potřebné, aby navazoval na již probrané učivo a dbal na dosavadní znalosti žáků.

Technika má silný integrační potenciál, neboť okrajově zasahuje do všech vyučovaných předmětů. Je jen na učiteli, zda propojení v hodině komplexně využije, nebo bude předměty učit zvlášť. K tomu ho může vést nedostatek času, což je ale kontraproduktivní, jelikož s využitím mezipředmětových vztahů čas ušetří. Další důvodem může být, že propojení učitele nenapadne, nebo jej neumí využít.

Chápání předmětů jakožto izolovaných jednotek se naštěstí stává minulostí a stále více učitelů se snaží o to, aby předměty byly provázané a někdy v jedné hodině propojí hned několik předmětů najednou. Toto je krásně vidět právě v pracovních činnostech, kdy se

využívá znalostí z jiných předmětů například měření a logické myšlení z matematiky, estetiku z výtvarné výchovy nebo znalosti zvyků a tradic z prvouky.

Je to stejné jako v životě. Pokud někdo vyrábí lucernu z podpalového dřeva, potřebuje nejen znalosti z pracovních činností, ale i z matematiky a prvouky. To samé je u vaření a pečení. Z toho vyplývá, že každá lidská činnost nezapadá přesně do jednoho vyučovacího předmětu, ale že se prolíná vícero předměty.

1.6.1 Český jazyk

S pracovními činnostmi se nejčastěji spojuje literární část českého jazyka – knihy z českého prostředí, ve kterých jsou zobrazeny lidské práce vykonávané během roku, básně nebo pranostiky. Patří sem vyprávění o mezilidských vztazích, zvycích a tradicích, na což navazuje lidová poezie a literatura s přírodní tematikou.

Ze slohové části je nejděčnější částí popis. Žáci mohou popisovat již hotový výrobek a jeho funkci nebo materiál používaný k výrobě. Žáci pochopí psaný popis postupu, který dokáží převyprávět vlastními slovy. Popis pracovního postupu dokáží i sami vytvořit.

V pracovních činnostech lze také vyrábět písmena nebo tvořit loutky, se kterými žáci hrají divadlo.

1.6.2 Prvouka a přírodověda

Prvouka a přírodověda jsou pro pracovní činnosti jedny z nejbližších oblastí. Je tomu tak, protože se žáci učí o jednotlivých zvycích, tradicích, zásadách stolování, a hlavně o jednotlivých zaměstnáních.

Přírodniny, se kterými se seznamují v prvouce a přírodovědě, používají v pracovních činnostech jako materiál. Žáci se učí o jednotlivých částech rostlin a přemýšlí nad jejich využitím. Také vnímají tvary listů a květů jednotlivých rostlin.

V pracovních činnostech by žáci měli být vedeni k ochraně přírody. Ukázkou ekologického přesahu je, že žáci využívají odpadový a zbytkový materiál, čímž se učí šetřit a zároveň se učí, jak by se daný odpadový materiál dá dál využít. Typickým příkladem jsou roličky od toaletního papíru, krabičky, kusy kartonu nebo plechovky a PET lahve.

Do prvouky zasahuje bezpečnost a hygiena se zásadami bezpečného chování, hygienickými zásadami a základy první pomoci. Do vzdělávací oblasti Lidé a čas patří to, že se žáci učí rozvrhnout si čas tak, aby vše stihli. Také sem patří znalost toho, jak se řemesla během let

vyvíjela. Žák se v hodinách dozvídá, jak jednotlivé materiály vznikají, což se dotýká právě řemesel. Pracovní činnosti se také týkají mezilidských vztahů tím, že si lidé mezi sebou dávají dárky, které žáci mohou vytvořit při hodinách.

1.6.3 Matematika

Do matematiky spadá měření materiálů a počty s měřením související. Například žák musí umět vypočítat, jak velké prkénko potřebuje a v dané délce ho uříznout. Při tomto postupu je kladen důraz na základní početní operace a na převody jednotek. Na toto navazují slovní úlohy z praktického života. Pracovní činnosti zasahují i do geometrie, a to znalostí geometrických tvarů, bodů a úseček.

Učitel v pracovních činnostech klade důraz na logické myšlení a představivost. Žák je schopen představit si svůj výrobek a tím zjistit, jaké materiály a pomůcky bude na jeho výrobu potřebovat. Případně si dokáže nakreslit i jednoduchý plán.

1.6.4 Anglický jazyk

V anglickém jazyce se žáci učí názvy jednotlivých pomůcek a náradí, které k výrobě používají a to, ať jde o práci s papírem nebo o složitější výrobky. U pokročilejších žáků lze zařadit, stejně tak jako v českém jazyce, popis výrobku nebo pracovního postupu.

1.6.5 Hudební výchova

Lidové písně se často týkají činností, které lidé běžně vykonávali. Je to proto, že si lidé zpívali, aby jim práce rychleji utekla. Je tedy logické, že si zpívali i o práci, kterou vykonávali, nebo následně oslavovali, že již mají hotovo. Do hudební výchovy také patří hudba pojící se ke zvykům a tradicím. Zde jsou typické vánoční koledy, básničky o jednotlivých obdobích roku nebo pranostiky.

1.6.6 Výtvarná výchova

Výtvarná výchova s pracovními činnostmi úzce souvisí, ale často je s pracovní výchovou nesprávně slučována. Je to tím, že výstupem bývá výrobek.

Dle Dostála (2018) se často stává, že učitelé zaměňují výtvarnou výchovu s pracovními činnostmi v domnění, že rozvíjí technickou gramotnost žáka. Cíle se však liší. Cílem pracovních činností je obsáhnout široké spektrum pracovních činností a technologií a rozvíjet u žáků technické myšlení. A cílem je přeci i to, aby výrobky nebyly jen dekoracemi, ale aby byly vyrobeny i za jiným účelem. Je zde tedy snaha o výrobky funkční.

U pracovních činností žáci rozvíjejí své manuální dovednosti. U výtvarné výchovy zkouší nové výtvarné techniky a rozvíjí svou kreativitu.

Společně mají pozorování předmětů kolem sebe a sledování funkcí předmětů a jejich následné ztvárnění. Také mají mnoho společných témat, a to hlavně co se týče svátků a tradic. V obou předmětech se mohou tvořit dekorace, což je dalším společným bodem. Dalším společným tématem je znázornění zvířat a rostlin různými technikami.

Často se také setkávám s tím, že učitelé neumí správně vybrat aktivitu, která do pracovních činností patří. Zdá se mi, že si učitelé v aplikaci Pinterest vyberou aktivitu s nápisem pracovní činnosti a již kriticky nezhodnotí, jestli do nich tato činnost patří. Na takovéto stránky lze přidat jakýkoliv námět s jakýmkoliv popisem a je jen na učiteli, aby zhodnotil vhodnost námětu. Jako důkaz stačí do vyhledávače napsat „pracovní činnosti“ a hned několik odkazů vás navede na stránky, kde je cílem jejich vyrábění odnést si výrobek. Nehledí již na to, který výrobek patří do výtvarné výchovy a který do pracovních činností.

Výtvarná výchova a pracovní činnosti mají společný cíl v tom, že učí žáky kreativě ve využití materiálu, jemné motorice, logické posloupnosti a dalším. Převážně jsou slučovány při práci s papírem. Dál už se naštěstí začínají rozdělovat. Během své dosavadní praxe jsem zjistila, že učitelé jsou jen málo ochotní upustit od práce s papírem, což je, hlavně u vyšších ročníků, škoda. Stane se, že učitelé začnou výrobek vytvářet při pracovních činnostech a dokončují jej při výtvarné výchově, protože je to přeci jedno. Tento přístup je možný, ale jen za určitých podmínek. Buď lze zařadit výrobek, který patří do pracovních činností i do výtvarné výchovy, a tak je možné ho vyrábět na obou hodinách. Příkladem může být mozaika. To je technika, která patří do obou předmětů. Druhou možností pak je prohodit hodiny.

1.6.7 Tělesná výchova

Kromě různých říkadel, které mají k sobě i pohyby k předvádění a tance, rozvíjí oba předměty motoriku a orientaci. V obou předmětech lze využít dramatizaci.

1.7 MIMOŠKOLNÍ VYUŽITÍ

Děti si automaticky od předškolního věku hrají na činnosti, které vidí u lidí. Snaží se dospělého napodobit a hrají si na kuchaře, lékaře, maminky nebo zvěrolékaře. Pokud mají možnost, pomáhají otci v dílně, kde se snaží k sobě stloukat prkýnka, osahávají si nářadí. Při přípravě pokrmů se učí základním pravidlům chodu kuchyně. Nejprve pomáhají míchat,

vykrajovat z těsta a krájet měkké suroviny příborovým nožem, postupně se dostávají do fáze, kdy je lze nechat v kuchyni bez dozoru. Přirozeně si s činnostmi osvojují i zásady bezpečnosti.

Učí se také základy stolování, využití různých druhů nádobí a příborů. Učí se připravit stůl na slavnostní událost a také zhodnotit, které ze zásad doma dodržují, a které již z jejich zvyků vymizely. Typickým příkladem jsou nádoby na servírování polévky, ve kterých se dnes ve většině domácností polévka skoro neservíruje.

Žák pracovními činnostmi získává nový pohled na některá zaměstnání a řemesla a díky pracovním činnostem si utváří vztah k manuální práci.

2 SPECIÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY

Speciální vzdělávací potřeby jsou pojmem zakotveným v odborné pedagogické terminologii i v zákoně. Název pochází z anglického *Special educational needs*. V historii dlouho zahrnoval pouze tělesně postižené. Díky rozvoji výzkumů v oblasti vnitřních procesů, čímž se začaly u lidí odhalovat a diagnostikovat různé poruchy a nemoci, které nejsou na první pohled viditelné, se začalo odlišovat více druhů onemocnění a poruch a tím se tyto pojmy pomalu začaly vkrádat i do oblasti učení. Prvky speciální pedagogiky se objevují od nepaměti. Pojem speciální pedagogika se objevil až zhruba před padesáti lety. Do povědomí se však dostal až po sametové revoluci. Speciální pedagogika se tak považuje za vědu poměrně mladou (Slowík, 2016).

Vnímám, že poruchy, které se objevují mezi žáky dnes, se během mých školních let nedagnostikovaly. Na školách se objevovali žáci s dyslexií a dysgrafií. Žáci s těžšími formami byli odesíláni do speciálních škol. A dále tu byli žáci hloupí nebo nesnažící se. Výzkum za přibližně deset až patnáct let pokročil více než za předchozí staletí a pokračuje i nadále. Je tak jisté, že vývoj SVP není u konce.

Podporuji myšlenku, že žádný žák není hloupý, ale že má nějakou odlišnost, kterou bychom se mu měli snažit kompenzovat tak, aby jí byl co nejméně ovlivněn a aby každý žák zažíval pocity úspěchu.

V současném školství se učitelé snaží nahlížet na individuální potřeby žáků. Každý žák má nějakou potřebu, které by měl učitel výuku přizpůsobit. Pojmem SVP se ale nemyslí tyto drobné zvláštnosti, ale úpravy na základě diagnostiky žáka. Tyto úpravy bývají většího rozsahu, a to ať už v organizaci třídy, zvolených metod a forem nebo v úpravě třídy.

I přes neustále probíhající školení, dokazuje výzkum Květoňové – Švecové a Prouzové – Květoňové (2010), že se v roce 2010 v České republice nacházelo přes čtyřicet procent učitelů, kteří měli s žáky se SVP málo zkušeností. Pět procent se s nimi dokonce nikdy nesetkalo. Zkušenosti učitelé stále více získávají, i tak zde ale panují obavy učitelů při setkání s žákem s méně obvyklou formou SVP. Dle mého názoru odbourání obav pomůže pouze větší informovanost pedagogů a předávání si zkušeností navzájem.

Dle MŠMT (2017) je žákem se speciálními vzdělávacími potřebami myšlen žák, který potřebuje poskytnutí podpůrných opatření vyplývajících z jeho individuálních potřeb na základě jeho zdravotního stavu, odlišného kulturního prostředí nebo jiných životních

podmínek k tomu, aby naplnil své vzdělávací možnosti nebo k uplatnění svých práv na základě rovnoprávnosti s ostatními.

Průcha (2013, str. 242) definuje speciální vzdělávací potřeby jako „...*potřeby těch skupin populace, které v důsledku určitého znevýhodnění (handicapu) omezujícího jejich standardní vzdělávání si zasluhují, aby jim společnost pomáhala tím, že tato omezení odstraňuje nebo zmírňuje vhodnými vzdělávacími prostředky.*“

Právně jsou speciální vzdělávací potřeby pokryty zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Vzdělávání v České republice dosahuje vysoké úrovně, a tak je v posledních letech snaha o zařazení co nejvíce žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do klasických základních škol, tedy provádění tzv. integrace a inkluze.

Rozdíl mezi integrací a inkluzí je ten, že integrovaní žáci jsou bráni jako žáci odlišní, kteří se vzdělávají ve stejném vzdělávacím proudu. Inkluze je nejvyšším stupněm integrace. Cílem inkluze je začlenit žáka se speciálními vzdělávacími potřebami do chodu třídy tak, aby nevnímal svou odlišnost od ostatních žáků a byla mu přizpůsobena výuka. Je zde tedy snaha o individualizaci výuky pro každého žáka tak, aby mu bylo vytvořeno takové prostředí, ve kterém dokáže dosáhnout svých nejlepších výsledků.

Nárok na speciální vzdělávací potřeby získává žák na základě diagnostiky ve školském poradenském zařízení. Těmi jsou pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum a středisko výchovné péče. Škola tím získá nárok na čerpání navýšených finančních prostředků.

Žák se speciálními vzdělávacími potřebami získává nárok na úpravu organizace, forem a metod vzdělávání. Dále může být na základě diagnostiky upraven obsah výuky, očekávané výstupy nebo hodnocení. Žákovi je poskytnuta poradenská pomoc školy a školského poradenského zařízení. Většině žáků je na základě doporučení od školského poradenského zařízení sestaven individuální vzdělávací plán, což je závazný dokument, který upravuje výstupy vzdělání, metody a formy tak, aby se žákovi dostalo stejné možnosti vzdělání jako ostatním žákům. Na základě žákova zdravotního stavu je škola povinna stavebně a technicky upravit prostory tak, aby mu bylo umožněno se ve škole vzdělávat. Žák může využívat kompenzační pomůcky nebo speciální učební pomůcky, náhradní komunikační systémy jako je například Braillovo písmo nebo znaková řeč. Žákovi může být přidělen asistent nebo je

možné využít jiného pedagogického pracovníka, tlumočnicka znakového jazyka nebo přepisovatele pro neslyšící. Všechny tyto úpravy jsou dopodrobna zpracovány v Katalogu podpůrných opatření (Barvíková a kol., 2015).

Vyskytují se názory, že jsou tendence integrace přidělováním práce učitelům a že kvůli individualizaci výuky klesne úroveň znalostí zbytku třídy. Školství prochází neustálým vývojem a je potřeba, aby se učitel uměl přizpůsobit vývoji. To je prvním krokem k tomu, jak být dobrým učitelem. Učitel by měl v těchto žácích hledat příležitost. Příležitost k rozvoji sociálního citění žáků a ke slušnému chování. Příležitost k tomu, aby byla překonána některá tabuizovaná témata. Odlišnost spolužáka vede ostatní žáky k respektu a k pokoře. Učitel žáky vede k tomu, aby věděli, jak se mají v některých situacích zachovat a jak být spolužákovi nápomocni.

Základem správného přístupu učitele je, že s žáky dokáže jednat na rovinu a například formou motivačních her může žákům ukázat, že mají mnoho společného a zároveň že se každý nějak liší. Učitel by měl poukázat na to, že tyto odlišnosti žáci nevnímají, proto není důvod poukazovat na odlišnosti žáka s SVP. Tím učitel připraví bezpečné a příjemné prostředí. Ostatní žáci se od žáka se SVP mohou naučit věci, které se bez „zažití“ těchto věcí těžko učí.

Žák se SVP je aktuální pojem, avšak je zde mnoho učitelů, kteří berou tuto problematiku jako přítěž k jejich povolání, která po léta vykonávali jinak. Někteří učitelé se je těžce smiřují s prací navíc, kterou individualizovaná výuka vyžaduje. Často se také setkávám s názorem, že většina diagnóz specifických poruch učení jsou jen výmluvami pro to, proč je dítě nevychované a že dříve tito žáci nebyli. S tímto tvrzením jsem se setkala i u učitelky, kterou považuji za jednu z nejinspirativnějších pedagožek, jejíž individuální přístup nemá výtky. O žákovi s diagnostikovaným Aspergerovým syndromem, a dle mého, i s typickými rysy chování, tvrdí, že jde jen o nevychovanost.

2.1 ZÁKLADNÍ POJMY

Definice zdraví dle WHO (1948):

„Health is a state of complete physical, mental and social well-being and not merely the absence of disease or infirmity.“ Tedy v překladu stav úplné tělesné, duševní a sociální pohody, nikoli pouze nepřítomnost nemoci nebo zdravotního postižení.

2.1.1 Vada, porucha, defekt

Jedná se o různé názvy pro jeden a ten samý problém, v anglickém jazyce zvaný impairment. Jde o narušení neboli abnormalitu psychické, anatomické a fyziologické struktury nebo funkce. Dělí se dle typu na orgánové a funkční. Dle intenzity na lehké, střední a těžké a dle příčin tedy podle způsobu vzniku na vrozené a získané. Tato klasifikace vychází z lékařské diagnostiky, která identifikuje funkční nebo orgánové nedostatky nebo odchylky (Slowík, 2016).

2.1.2 Postižení

V anglickém jazyce nazýváno disability. Jde o omezení nebo ztrátu schopností vykonávat činnost tak, jak je u člověka považováno za normální. Postižení je tedy to, jak vada člověka omezuje oproti ostatním lidem. S tímto pojmem úzce souvisí pojem znevýhodnění.

2.1.3 Znevýhodnění

Pro tento výraz se často využívá mezinárodní pojem handicap. Handicap znamená znevýhodnění osob vůči jiným osobám většinou bez jejich vlastního zavinění. O znevýhodnění se hovoří například ve chvíli, kdy vada brání ve vykonávání určitých povolání. Je tedy zřetelné, že v některých oblastech je člověk handicapovaný a v jiné nikoli.

2.2 DĚLENÍ SPECIÁLNÍCH VZDĚLÁVACÍCH POTŘEB

V tabulce ve čtvrté části této práce lze najít dělení speciálních vzdělávacích potřeb do určitých kategorií. Toto dělení je dle článku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky o žácích se SVP (2017), kde žáky rozdělují do několika skupin, a to na žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního stavu, žáky s vadami řeči, žáky se specifickými poruchami učení, pozornosti a chování, žáky z odlišných kulturních a životních podmínek, žáky, jejichž mateřským jazykem není čeština a žáky nadané a mimořádně nadané, pokud mají přidružené speciální vzdělávací potřeby.

Je potřeba si uvědomit, že abychom byli eticky korektní, je třeba o těchto žácích mluvit jako o žácích s postižením, namísto postižených žáků.

2.2.1 Žáci s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního stavu

Do této skupiny patří žáci zrakově, tělesně a sluchově postižení, žáci s lehkým mentálním postižením, žáci s kombinovanými vadami a žáci se zdravotním oslabením, dlouhodobou nemocí nebo lehčími zdravotními poruchami, které vedou k poruchám učení (MŠMT, 2017).

Dle Fischera a Škody (2008) má tělesné postižení dva základní psychologické aspekty – nedostatečnost některých kompetencí a deformovaný zevnějšek. Rozhodující je míra soběstačnosti.

2.2.2 Žáci s vadami řeči

Vadami řeči se rozumí vady, které vedou k narušené komunikační schopnosti. Komunikační schopností nezahrnují jen tu nejběžnější formu jazyka, a to mluvenou, ale i psanou nebo gestiku. Některé vady nenarušují porozumění textu, ale jen jeho následnou reprodukci.

Jelikož je mluvená řeč nejvyužívanějším prostředkem k dorozumívání, největší problémy zasahují právě logopedické vady. Další velkou skupinou jsou specifické poruchy učení. Patří sem také vady sluchových center, poruchy přenosů v mozku, funkční motorika mluvidel nebo dostatečná inteligence (Slowík, 2016).

Mezi časté vady řeči afázie a dysfázie, což je narušení porozumění řeči nebo její produkce. Dále sem patří dysartrie – porucha artikulace, dyslálie neboli patlavost, breptavost, koptavost (balbuties) nebo mutismus.

2.2.3 Žáci se specifickými poruchami učení, pozornosti a chování

Poruchy učení způsobují obtíže kvůli nedostatečně rozvinutým schopnostem žáků. Spadají sem dyslexie, dysortografie, dysgrafie, dyskalkulie, dysmuzie, dyspinxie a dyspraxie.

Mezi poruchy pozornosti jsou zařazeny ADD neboli porucha pozornosti a ADHD tedy porucha pozornosti s hyperaktivitou.

Za poruchy chování jsou považovány veškeré negativní odchylky v chování. Žák se nechová úměrně ke svému věku a rozumovým schopnostem a přesto, že normě rozumí, nerespektuje ji. Tito žáci jsou rozděleni na žáky agresivní, na ty, kteří si nedokážou udržovat sociální vztahy a na ty, kteří nerespektují sociální normy (MŠMT, 2017).

2.2.4 Žáci z odlišných kulturních a životních podmínek

Touto kategorií jsou myšleni žáci, kteří pocházejí ze sociálně slabšího prostředí nebo žáci s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou.

2.2.5 Žáci, jejichž mateřským jazykem není čeština

Jde o žáky, kteří pocházejí z odlišného kulturního prostředí nebo jejich mateřským jazykem není čeština. Jde tedy zejména o žáky z rodin cizinců, kde se v rodině mluví odlišným jazykem.

2.2.6 Žáci nadaní a mimořádně nadaní, pokud mají přidružené speciální vzdělávací potřeby

Za nadaného nebo mimořádně nadaného žáka se považuje žák, který vykazuje v porovnání s vrstevníky vysokou úroveň některé z rozumových, pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovedností. Za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou považováni tehdy, mají-li přidružené speciální vzdělávací potřeby. Často se jedná o žáky s takzvanou dvojitou výjimečností, což se projevuje nadáním v jedné oblasti a oslabením v oblasti jiné. Nejčastěji jde o nadání v kombinaci s poruchou pozornosti, poruchou učení nebo Aspergerovým syndromem (MŠMT, 2017).

2.3 PŘEDSUDKY

Jedním z největších problémů jsou předsudky. Ty je často složité odlišit od reality. Ve společnosti panují zažitá postoje k znevýhodněným lidem, které ale nejsou vždy prospěšné. I když se lidé snaží s dobrým úmyslem pomoci, je možné, že to člověku se znevýhodněním bude vadit.

Asi nejznámějším předsudkem je dle Slowíka (2016), že jsou to nešťastníci, pro které není možná zábava, radost a úspěch nebo třeba sexuální život.

Dle mého je ale větším předsudkem to, že lidé na tyto lidi, kteří se vzhledově liší, zírají, litují je nebo je naopak přehlížejí. Například při komunikaci s nedoslýchavými lidmi přehnaně artikuluje. Jednají s nimi jinak než s ostatními. Lidé přirozeně reagují na to, co je jiné. Někdy v nich dokonce jedinec může vyvolat i odpor nebo strach. Tento jev, který vyvolává reakci na odlišnosti, nazývá Blažek a Olmrová (1985) fascinací monstrem.

Při snaze o pomoc, by se měli lidé v první řadě zeptat, zda je jejich pomoc potřeba. Dále by se měli zeptat, jak pomoci a až následně pomoc poskytnout. Lidé se totiž snaží pomoci i ve chvíli, kdy to není vhodné. Buď nepomáhají efektivně, nebo uvádějí druhého do nepříjemné situace.

2.4 VZDĚLÁVÁNÍ OSOB SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

Vzdělávání osob se speciálními vzdělávacími potřebami je zaštitěno Sdělením č. 104/1991 Sb. o sjednání Úmluvy o právech dítěte. Jde o mezinárodní dokument, který pojednává o diskriminaci dětí se zdravotním omezením.

První legislativní rámec, ve kterém se našla opora pro integraci žáků, je zákon ČNR č. 390/1991 Sb., O předškolních a školských zařízeních, na který navazovala vyhláška č. 291/1991 O základní škole. Vyhláška upravovala podmínky pro individuální zařazování žáků do běžných typů škol.

Dle zákona č. 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání je upřednostňováno vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole. Speciální školy jsou určeny zejména pro žáky s těžkými formami postižení, kdy jejich integrace do škol by byla velmi obtížná či dokonce nereálná.

Vyhláška MŠMT ČR č. 27/2016 o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných obsahuje detailní informace k této problematice. Nachází se v ní různá pravidla a informace. Ty se týkají například vypracování IVP nebo přidělení AP. Nachází se v ní také pětistupňová podpurná opatření, která se dle závažnosti postižení aplikují při výuce.

Účelem podpory těchto žáků je snaha o využití jejich potenciálu a plného zapojení do hodin s ohledem na jejich individuální možnosti. Cílem vzdělávání těchto žáků je dosažení stejných cílů, jaké jsou uvedeny v RVP ZV, jen s uplatňováním přístupů, metod a forem, které odpovídají žakovým potřebám.

Pracovní činnosti a celá vzdělávací oblast Člověk a svět práce je pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami důležitá tím, že vytváří u žáků základní znalosti o materiálech, jejich vlastnostech, využití a nástrojů k tomu potřebných. Rozvíjí u žáků nové dovednosti a správné návyky v oblasti práce s materiálem (bezpečnost a hygiena). Přípravuje je pro budoucí uplatnění na trhu práce. Pracovní činnosti se u žáků zaslouhují o rozvoj motoriky a zmírňování některých deficitů a mohou sloužit i jako prostředek začlenění žáka do kolektivu. Díky pracovním činnostem žák získává ztracenou sebedůvěru a může na chvíli

zapomenout na svá omezení anebo se je naučí kompenzovat. Také díky pracovním činnostem lze žákům ukázat směr, jak se mohou zapojit do běžného života.

Znovu zde narážím na využití skupinových prací v pracovních činnostech. Ostatní žáci mohou slabšímu žákovi kompenzovat jeho nedostatky. Naopak manuálně nadaní žáci mohou být hnacím motorem skupiny. A co je zřejmě nejdůležitější, při práci celé skupiny se žáci vzájemně poznávají, budují si společenské vztahy a učí se pomoci druhým, altruismu, kompromisům a hledání si svého místa ve společnosti.

2.5 PODPŮRNÁ OPATŘENÍ

Podpůrná opatření je soubor opatření, která vznikla pro podporu práce pedagoga a asistenta pedagoga s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami.

Každé dítě má právo na vzdělání. To je zakotveno v článku č. 33 Listiny základních práv a svobod (1993) i v mezinárodních úmluvách. Toto právo se týká i osob se speciálními vzdělávacími potřebami. Škola je povinna žákovi výuku umožnit a zprostředkovat tak, aby došlo k co nejlepšímu výsledku vzdělávání. Žák, pokud mu to dovoluje zdravotní stav, je povinen do školy docházet. Pokud je to možné, zařazuje se žák do běžné třídy. Pokud ne, fungují v České republice speciální školy nebo je také možná individuální výuka s přezkoušením jednou za půl roku ve škole, ve které je žák veden.

Podpůrná opatření jsou rozdělena podle organizační, pedagogické a finanční na pět stupňů. První stupeň navrhuje škola, ostatní pak školské poradenské zařízení. Dle školského zákona lze opatření různých druhů kombinovat.

Pokud má žák obtíže, které by mohl pokrýt první stupeň podpory, škola realizuje podpůrná opatření daného rozsahu. Někdy postačí zvýšený individuální přístup. Tyto úpravy jsou hrazeny z rozpočtu školy. Jestliže je problém většího rozsahu, nebo je potřeba, aby se na přípravě podílelo více učitelů, je třeba zhotovit plán pedagogické podpory. V plánu je uvedeno, kde má žák problémy a jak se práce změní, aby se úpravy promítly do metod, forem, hodnocení atd. Pokud zvolené úpravy nepovedou ke změnám a obtíže budou pokračovat, žák je spolu se zákonným zástupcem vyslán do školského poradenského zařízení na diagnostiku. Podpůrná opatření těchto stupňů jsou hrazena nárokově a rodič se na jejich financování nemusí podílet.

Druhý až pátý stupeň diagnostikuje školské poradenské zařízení a škola na jeho návrhy reaguje tak, že realizuje navržená podpůrná opatření. Školské poradenské zařízení

metodicky provází v jejich naplňování. Navržené změny jsou obsaženy v dokumentu s názvem Doporučení ke vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. O všem je potřeba písemně informovat zákonné zástupce.

Pro podporu žáka je také možný odklad školní docházky. Odklad je možný na základě žádosti zákonného zástupce a následného posudku ze školského poradenského zařízení a pediatra nebo psychologa. Odklad je možný na základě „...*tělesných aspektů školní nezralosti (tělesné vady, smyslové vady, opožděný či nerovnoměrný tělesný a psychický vývoj, potíže v hrubé a jemné motorice, závažná onemocnění či úrazy a následné dlouhodobé rekonvalescence, chronické onemocnění, velmi častá nemocnost, celkové oslabení organismu...)*. Školské poradenské zařízení se ve svém posudku vyjádří *k psychosociálnímu vývoji dítěte...*“ (Dandová, Kropáčková, Nádvorníková, Pravcová, Příkazská, 2018). Odklad je možný do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.

Ve třídě, kde se vzdělává žák se speciálními vzdělávacími potřebami, je kladen požadavek v různé míře upravit průběh vzdělávání. Cílem těchto úprav je vyrovnávat podmínky pro vzdělávání žáka. Úpravy jsou ovlivněny mírou a typem problémů. A právě tyto úpravy se dějí podle Katalogů podpůrných opatření (Barvíková a kol., 2015), které určují, jak se má v jednotlivých stupních opatření postupovat.

Katalogy podpůrných opatření jsou rozděleny na jednotlivé katalogy podle typu problému. Jednotlivé katalogy jsou dále rozčleněny na část, ve které jsou vymezeny pojmy, druhá kapitola postihuje dopad oslabení na vzdělávání, třetí se věnuje diagnostice žáka a čtvrtá část je nejobsáhlejší a pro školy i nejdůležitější. Nachází se v ní takzvané karty podpůrných opatření, které popisují organizaci výuky, modifikaci metod a forem, intervenci, pomůcky, úpravy obsahu vzdělávání, hodnocení, přípravu na výuku, práci s třídním kolektivem a úpravu prostředí. V páté kapitole se nachází užitečné odkazy, v šesté slovníček odborných pojmů a v sedmé literatura. Jednotlivé části karet podpůrných opatření jsou dále děleny podle stupně jednotlivých podpůrných opatření.

3 ZÁSObNÍK AKTIVIT

3.1 STUDeNÝ PORCELÁN – OZDOBY NA STROMEČEK

Samotvrdnoucí hmota zvaná studený porcelán se stala hitem loňských Vánoc. Podobá se modelíně a tvoření z ní je možné v každém ročním období. Před Vánoci se z ní dají tvořit ozdoby na stromeček, v jiné roční době lze použít jako modelínu.

Když jsem s hmotou pracovala s žáky, našli jsme jedinou nevýhodu, a to, že je potřeba jednotlivé části postaviček k sobě slepit po zaschnutí lepidlem.

Postup pro výrobu studeného porcelánu jsem našla na webových stránkách Abeceda zahrady (Chvostová, 2017).

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 1. – 5.

Vhodná do distanční výuky: ano, ale za dopomoci rodičů – pracuje se s ohněm

Vyučovací cíl: Žák vytvoří tři ozdoby.

Motivace: „Ozdobíme si školní stromeček. Kde se vzala tradice, že se zdobí stromeček?“ – povídání z prvouky a článek *Proč se zdobí vánoční stromek? Historie sahá až do 6. století* (Vaněk, 2019)

Mezipředmětové vztahy: prvouka a přírodověda

Pomůcky:

Na tvorbu těsta: jedlá soda, škrob a voda v poměru 1:1:1, hrnec, podložka, stěrka

Na práci s těstem: ubrusy, vykrajovátka, zavařovací sklenice, různé pomůcky k vytvoření vzoru (hvězdičky, fixy, víčka lepidel, krajky, ...), špejle, papír

Bezpečnost a hygiena: těsto není určeno k jídlu

Pracovní postup:

Předem připravíme těsto. Pro jednoho žáka potřebujeme zhruba 25 gramů každé suroviny.

V hrnci smícháme jedlou sodu, vodu a škrob. Směs za stálého míchání zahřejeme na mírném ohni. Když směs zhoustne a vytvoří se z ní koule, přemístíme hmotu na podložku, kde ji necháme zchladnout.

Vlažnou hmotu prohněteme a vznikne nám kompaktní těsto. To zabalíme do vlhkého hadru a vložíme do igelitového sáčku. Těsto necháme v chladu, dokud jej nebudeme s žáky používat.

Těsto rozválíme a dle své fantazie z něj tvoříme různé ozdoby. Můžeme využít vykrajovátko, krajky, dřevěné dekorace k vyražení vzoru, ale i školní potřeby se zajímavým tvarem. Nakonec do ozdoby uděláme špejlí díрку na provléknutí stužky.

Ozdobu přemístíme na papír nebo ubrus, kde ji necháme na vzduchu několik dnů schnout. Po zaschnutí provlečeme stužku nebo provázek dírkou a vytvoříme očko na zavěšení.

Tip: Lépe se pracuje s těstem z kukuřičného než z bramborového škrobu.

Úprava pro SVP: Žáci pracují dle svých možností, proto úprava není nutná.

Obrázek 1 – Ozdoby na stromeček (zdroj: vlastní, 2021)

3.2 POSTAV HRAČKU

Tato aktivita rozvíjí fantazii a kreativitu žáků. Je to jedna z aktivit, jejíž výstupem není výrobek, který si žáci odnesou, ale přínosný je samotný proces tvorby. Navíc je v aktivitě použit zbytkový materiál, čímž mu nacházíme druhotné využití.

Pro práci je vhodné pracovat ve skupinách.

Inspiraci pro tuto aktivitu jsem čerpala z hodin, kterých jsem se účastnila.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 3. – 5.

Vhodná do distanční výuky: ano, za upravených podmínek – žáci použijí to, co najdou doma.

Vyučovací cíl: Žák sestaví hračku.

Motivace: „Myslíte si, že dokážeme z téhle hromádky vytvořit nějakou hračku?“

Mezipředmětové vztahy: matematika, prvouka

Pomůcky: 5× truhlářský kolík, 5× knoflík, 5× gumička klasická, 5× mini gumička, 5× párátko, 1 špejle, 4 × 10 cm provázku, nafukovací balonek, mikrotenový sáček, dřevěný kolík na prádlo, 2× brčko, kousek látky, odřezky z podpalového dřeva, 10× korálek, vatová tyčinka

Bezpečnost a hygiena: zvýšená bezpečnost při práci se špičatými předměty

Pracovní postup:

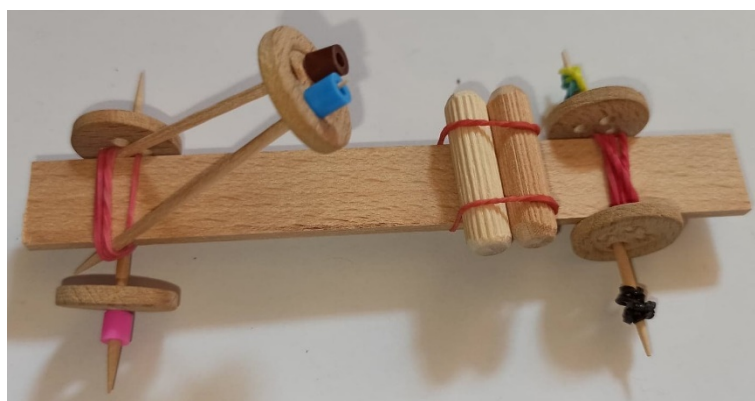
Žákům rozdáme do skupin sáčky s materiálem a necháme je, aby zkusili vyrobit hračku, kterou ukážou svým spolužákům.

Z daných součástí se dá vytvořit zahradnické kolečko, motokára, motocykl, padák, panenka a žáci jistě vymyslí i další hračky.

Úprava pro SVP: Tím, že pracujeme ve skupinách, není potřeba úpravy pro žáky s SVP, protože žáci zaujmou roli ve skupině dle svých možností.

Obrázek 2 – Materiály k vytvoření hračky (zdroj: vlastní, 2021)

Obrázek 3 – Hračka (zdroj: vlastní, 2021)

3.3 OBRAZEK Z HŘEBÍČKŮ

Aktivita, která procvičí zručnost žáků, odhad i logické myšlení. Žáci cvičí zručnost vyplétáním bavlnkou a při zaklepávání hřebíčků, které by měly být přibližně stejně daleko od sebe, což procvičí odhad. Dalším tréninkem na odhad je hned v úvodu tvorba šablony, kdy žáci musí přemýšlet nad tím, aby se šablona vešla na plát dřeva. Logické myšlení procvičí při vyplétání prostoru bavlnkou.

Nápad na tuto aktivitu vznikl, když jsem do své práce chtěla zařadit aktivitu na zatloukání hřebíčků a vzpomněla jsem si na tento výrobek, který jsem si sama chtěla již dlouho vytvořit.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 3. – 5.

Vhodná do distanční výuky: ne

Vyučovací cíl:

- Žák zaklepe hřebíky kolem šablony.
- Žák vyplete tvar bavlnkou.

Motivace: Rozhovor s žáky o drahých dekoracích a o tom, že některé z nich si můžeme doma vyrobit za zlomek ceny.

Mezipředmětové vztahy: matematika

Pomůcky: odřezek dřevěné kulatiny, kladívko, hřebíky, bavlnka, nůžky, papír, psací potřeby, šablony

Bezpečnost a hygiena: zvýšená bezpečnost při používání kladiva a hřebíků

Pracovní postup:

Rozdáme žákům odřezky dřeva. Žáci si vyrobí z papíru vlastní šablonu, nebo si vyberou z připravených šablon. Šablonu přiloží na odřezek a poté zatloukají hřebíky po jejím obvodu. Až budou mít hotovo, vypletou prostor mezi hřebíky bavlnkou. Konce upevní pomocí uzlíků a začistí.

Tip: Aby se žák nebál úderu kladivem do ruky, lze hřebíčky držet v kleštích nebo přidržovat kolíčkem na prádlo.

Úprava pro SVP: Nejmenší úpravou je, že žáci použijí předem danou šablonu. Druhým stupněm by bylo, že by žáci nechávali mezi hřebíčky větší rozestupy – získají tím více času

na zatloukání hřebíků. Dále žáci mohou jen zaklepat hřebíčky a prostor nevyplétat vůbec nebo jej jen olemovat. Další variantou by bylo, že by žáci vyplétali předem vyrobenou formu.

Obrázek 4 – Srdce vypletené mezi hřebíky (zdroj: vlastní, 2021)

3.4 VLASTNOSTI MATERIÁLŮ

Pracovní činnosti nejsou jen o tom, aby si žáci z hodin odnesli nějaký výrobek, ale i o tom, aby se naučili přemýšlet o materiálech a o tom, kdy je vhodné daný materiál použít.

Tato aktivita je vhodná mimo jiné ve chvíli, kdy mám ve třídě žáka s oslabením některého ze smyslů. Můžeme takto s žáky vyzkoušet jaké je to, když člověk oslepne.

V nejjednodušších případech materiály jen seřazujeme dle velikosti, přiřazujeme názvy jejich tvarům, pokud je žáci znají, nebo je řadí dle váhy. Také můžeme žákům zavázat oči a nechat je, aby materiál uhodli jen pouze podle sluchu nebo hmatu.

Nápad na tuto práci jsem čerpala z hodin fyziky a pracovních činností.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 1. – 5.

Vhodná do distanční výuky: ano, v upravené verzi – vyberou si několik různých věcí, které najdou doma, a porovnávají dle pokynů učitele; není možnost hádání materiálů pomocí smyslů

Vyučovací cíl: Žák seřadí výrobky dle zadaných kritérií.

Motivace: „Zkusíme si, jaké to je, když nevidíme. Dokážeme i tak rozeznat, o který materiál se jedná?“

Mezipředmětové vztahy: prvouka

Pomůcky: dva kameny různých velikostí, dřevěná kostka, guma, nafouknutý balónek, hopík, papírový kapesník zmuchlaný do kuličky, vlašský ořech, korálek, šátek, váha, pravítko

Bezpečnost a hygiena: není určeno ke konzumaci

Pracovní postup:

Žáci si zaváží oči šátkem. Vložíme mu do dlaně jednu z věcí a žák se snaží poznat, z jakého materiálu věc je. Následně se snaží poznat jinou věc pomocí sluchu – ťukneme s věcí o lavici. Dále lze zařadit i hádání dle čichu, nebo hmatem, ale tak, že mu přiložíme věc k předloktí nebo jiné části těla.

Jako další se snaží seřadit jednotlivé věci dle zadaných instrukcí – dle velikosti, váhy a tvrdosti. S žáky následně vyvozujeme vlastnosti a společně vedeme rozhovor o tom, jak

jednotlivé vlastnosti zjišťují – váží je, měří atd. Mimo pracovní činnosti mohou ještě rozlišovat dle barvy nebo geometrických tvarů.

Úprava pro SVP: Tato aktivita by žádnému z žáků neměla dělat problémy, ba naopak je vhodná pro žáky s oslabením zraku, jelikož zde mohou uplatnit své dovednosti. Pozor si musíme dát u žáků s psychickými problémy, jelikož jim mohou zavázané oči vyvolat úzkost.

Obrázek 5 – Věci určené k třídění (zdroj: vlastní, 2021)

3.5 KULIČKOVÁ DRÁHA NEBO BLUDIŠTĚ Z ODPADOVÝCH MATERIÁLŮ

Pro tuto aktivitu mě inspirovala různá bludiště, která jsou vyrobena z krabic od bot. Chtěla jsem však vyrobit dráhu, kde žáci ukážou svou šikovnost. Tu hlavní inspiraci jsem našla v dětském hlavolamu 3D bludiště, které jsem se snažila napodobit v krabici od bot, a to ještě jen za pomoci různých zbytkových materiálů. Původní plán byl, udělat dráhu jen na dně krabice, což by ale bylo příliš malé, a tak jsem zapojila ještě víko od krabice, které navíc přidává dráze na zajímavosti.

Pro tuto aktivitu bych volila práci ve dvojici nebo trojici kvůli náročnosti lepení jednotlivých komponentů dráhy. Také bych žáky nechala, ať si sami zvolí, jakou verzi bludiště nebo kuličkové dráhy chtějí vytvořit.

Vyrobené dráhy si žáci mohou navzájem vyzkoušet a ač se to nezdá, není jednoduché projít dráhou na první pokus.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 3. – 5.

Vhodná do distanční výuky: ano

Vyučovací cíl: Žák vytvoří funkční dráhu nebo bludiště.

Motivace: Přineseme námi vyrobenou kuličkovou dráhu a žákům ji ukážeme. Žáci si ji mohou vyzkoušet.

Mezipředmětové vztahy: matematika

Pomůcky: krabice, brčka, lepenka, korálky nebo malé míčky, roličky od toaletního papíru, lepidlo na papír, a další odpadový materiál, který žáci přinesou, tavná pistole

Bezpečnost a hygiena: zvýšená bezpečnost při stříhání a propichování tvrdých kartonů, a při práci s tavnou pistolí

Pracovní postup:

Existuje několik způsobů, jak bludiště nebo kuličkovou dráhu vyrobit. Níže jsem vybrala čtyři z nich. Žáci jistě vymyslí další způsoby. U všech je jen jediný cíl, a to vytvořit z krabice funkční dráhu.

Prvním ze způsobů je, že budou v krabici na sebe napojovat brčka a vytvoří tak jednoznačnou cestu, kterou kulička prochází. Cílem je provést kuličku celou dráhou.

Druhým způsobem je, že žáci do krabice nalepí části kartonu a tím vytvoří bludiště včetně slepých cest. Cílem je najít cestu od startu k cíli.

Třetím, že žáci nakreslí na dno krabice trasu, na kterou poté postupně lepí různé překážky z roliček a částí kartonu. Cílem je projít určenou trasu (viz Obrázek 6 – kuličková dráha).

Ve čtvrtém případě vytvoří dráhu tak, že kulička projede celou dráhu sama za pomoci gravitace.

Tip: Pokud nemáme vhodně velkou kuličku, stačí zmuchlat kousek papíru nebo můžeme použít vlašský ořech, který najdeme hned v několika velikostech, nebo lískový ořech, ať již vyloupaný nebo se skořápkou. Záleží, jak velkou „kuličku“ chceme. U ořechů je přidanou hodnotou, že ořech není dokonale kulatý, a tak se nekutálí vždy tak, jak od něj očekáváme.

Úprava pro SVP: Aktivitu nemusíme nijak upravovat, jelikož žáci pracují ve skupině, a tak se každý ujme práce, kterou zvládne.

Obrázek 6 – Kuličková dráha (zdroj: vlastní, 2021)

3.6 LABYRINT – HRA

Hra Labyrint je mezi dětmi oblíbená. V mé verzi se do tvoření výsledné hry zapojí všichni žáci. Každý žák vytvoří několik karet, které se stanou součástí finálního hracího plánu. Na karty navíc nalepí fotky žáků, čímž vytvoří personalizovanou hru. V této verzi se mi líbí přesah, že kartička každého žáka je důležitá pro vznik celé hry.

Nápad je můj vlastní. Chtěla jsem hru s žáky realizovat, avšak škola přešla na distanční výuku a mně nezbylo nic jiného, než vytvořit doma jeden zmenšený labyrint s kartami o velikosti 5 × 5 centimetrů a pár karet na ukázkou v původně myšlené velikosti.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 3. – 5.

Vhodná do distanční výuky: ne

Vyučovací cíl: Žák vytvoří dvě karty pro hru Labyrint.

Motivace: „Vytvoříte si společně hru, kterou můžete o přestávkách hrát. Navíc to bude Vaše osobní hra, protože na ní budou Vaše fotografie.“

Mezipředmětové vztahy: prvouka, matematika, lze i angličtina (trénink vysvětlování trasy)

Pomůcky: kartonové destičky 15 × 15 nebo 20 × 20 centimetrů, lepidlo, psací potřeby, hrací kostka, 2× fotky všech žáků, figurky, kostka

Bezpečnost a hygiena: zvýšená bezpečnost, pokud si karty tvoří sami – stříhání nebo práce s nožem

Pracovní postup:

Na hru je potřeba celkem padesát karet. Každý žák dostane dvě čtvercové karty, na které budou kreslit silnici se zátočinami a křižovatkami. Na tabuli nakreslíme druhy křižovatek a zátočin, které mohou udělat. Na formátu 15 × 15 centimetrů uděláme na stranách, kde bude silnice vycházet z destičky, 5 cm trávu, 5 cm silnici a 5 cm trávu. Je to důležité, aby karty na sebe navazovaly šířkou silnice. Nejrychlejší žáci dodělají ještě zbylé karty do požadovaného počtu padesáti karet.

Na některé karty nalepíme fotky žáků. Několik karet nalepíme na hrací plán (viz Obrázek 7 – Herní plocha). Vznikne tak hrací plán dle známé hry Labyrint. Z druhé sady fotek vytvoříme kartičky.

Pravidla hry najdete na internetových stránkách:

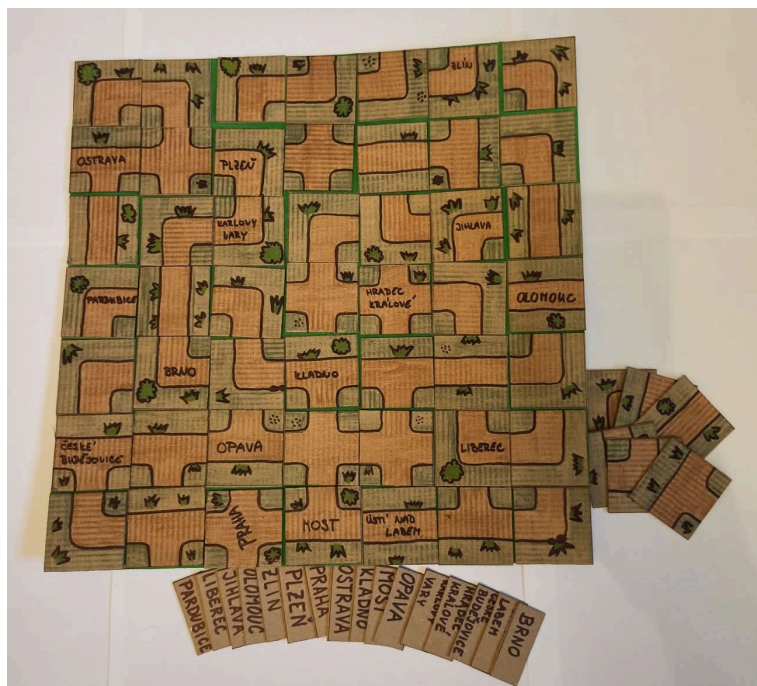
https://www.ravensburger.org/spielanleitungen/ecm/Spielanleitungen/220350%20anl%201739485.pdf?ossl=pds_text_Spielanleitung

Tip: Pokud nechceme tvořit Labyrint s fotkami žáků, můžeme místo nich napsat například jména žáků nebo názvy měst.

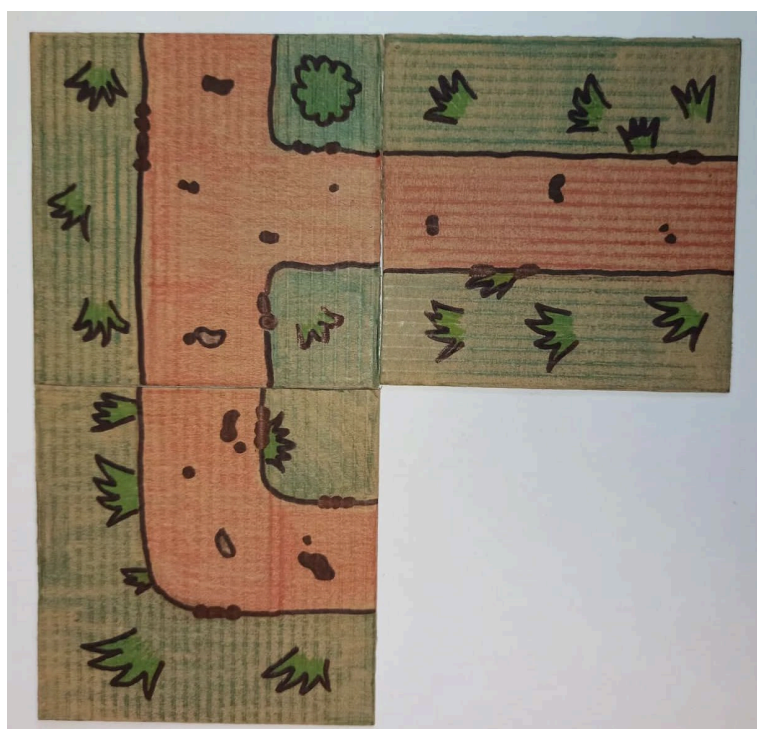
Úprava pro SVP: Problémům předejdeme, pokud žákům na kartu předem předkreslíme tvar silnice. Žák nakreslí kartu dle svých možností.

Obrázek 7 – Herní plocha (zdroj: vlastní, 2021)

Obrázek 8 – Labyrint – zmenšená verze (zdroj: vlastní, 2021)

Obrázek 9 – Karty pro hru Labyrint (zdroj: vlastní, 2021)

3.7 KRMÍTKO PRO PTÁKY

Tvorbou krmítka pro ptáky zasahujeme nejen do pracovních činností, ale i do prvouky. Pokud krmítka umístíme před okna školy, můžeme během hodin pozorovat, jací ptáci se na krmítka slétávají.

Výhodou aktivity je její nenáročnost.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 1. – 5.

Vhodná do distanční výuky: ano

Vyučovací cíl: Žák vyrobí krmítko pro ptáky.

Motivace: Básnička od Lucie Knotové – Ptačí hostina

Na zahradě začíná, zimní ptačí hostina.

Do krmítek děti daly to, co ptáčkům přichystaly.

Z jara ptáčci od krmítka, zpívají pro všechna dítka.

Mezipředmětové vztahy: prvouka, český jazyk

Pomůcky: semínka, ořechy, libovolný nesolený tuk, libovolná mistička nebo forma na muffiny, větší miska, 20 centimetrů dlouhý provázek, nůžky, čtvrtka

Bezpečnost a hygiena: zvýšená bezpečnost při propichování čtvrtky nůžkami

Pracovní postup:

Ze čtvrtky vystříháme kolečko o průměru asi tři centimetry, uprostřed jej propíchneme nebo prostříháme a dírkou provlékneme oba konce provázku, které na konci svážeme. Toto kolečko s provázkem položíme na dno misky tak, aby vzniklé očko na provázku zůstalo mimo misku. Do misky nasypeme semínka a ořechy a zalijeme vše rozehřátým tukem.

Pokud je ve třídě teplé topení, stačí dát tuk v misce na chvíli na topení. Pokud ne, rozehřejeme tuk ve školní kuchyňce. Krmítko necháme ztuhnout za oknem. Po zatuhnutí vyklopíme z formičky.

Úprava pro SVP: Zde není nutná úprava, jelikož aktivita není náročná.

Obrázek 10 – Krmítko pro ptáky (zdroj: vlastní, 2021)

3.8 HUDEBNÍ NÁSTROJE

Hudební nástroje využijeme při hodinách hudební výchovy, konkrétně pro rytmická cvičení.

Při tvorbě zohledňujeme věk a šikovnost žáků a dle toho volíme výběr hudebního nástroje, který budeme tvořit. Aktivitu lze využít i tak, že každý ze třídy udělá jiný hudební nástroj.

Inspiraci jsem hledala v aplikaci Pinterest, která mě zavedla na různé stránky. Odkazy na ně jsou uvedeny u každého výrobku.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 1. – 5.

Vhodná do distanční výuky: ano – každý tvoří dle toho, jaké materiály má doma k dispozici

Vyučovací cíl: Žák vytvoří hudební nástroj.

Motivace: „Vytvoříme si hudební nástroje, abychom je mohli použít při hudební výchově.“

Mezipředmětové vztahy: hudební výchova

Pomůcky:

Bubínky (Wulf, 2015): prázdné konzervy, balónky, lepenka, barevný papír, obaly od chipsů, nůžky, psací potřeby, lepidlo, čínské hůlky

Panova flétna (Cultura, 2017): brčka, lepenka, provázek, nůžky

Kastaněty (Christophorus Verlag GmbH & Co. KG, 2017): ořechy, provázek, nůžky, tavná pistole nebo tekuté lepidlo na papír, větvička nebo dřívko

Rumba koule: obaly od Kinder vajíček, čočka, rýže, cukr nebo fazole, ořech, rolička od toaletního papíru, karton, nůžky, lepidlo

Banjo (Grono, 2015): víčko od zavařovací sklenice, gumičky

Činely (Wulf, 2015): karton, skořápky od ořechů, lepidlo

Tamburína (Fenlon, 2014): karton, psací potřeby, nůžky, nit, korálky, špejle

Bezpečnost a hygiena: zvýšená bezpečnost při práci s tavnou pistolí

Pracovní postup:

Jeden bubínek vytvoříme z obalu od chipsů, který obalíme barevným papírem. Druhý tak, že vezmeme konzervu, na otevřenou část navlékneme nafukovací balónek, který upevníme páskou. Boky dozdobíme barevným papírem nebo ozdobnou lepenkou.

Pro výrobu Panovy flétny použijeme brčka, která naskládáme těsně vedle sebe a přelepíme lepenkou, abychom udrželi tvar flétny. Brčka zarovnáme za pomoci nůžek ve spodní části do zkoseného tvaru. Pokud nemáme v horní části brček rovinu, zarovnáme i horní část. Pod další vrstvu lepenky připevníme provázek, kterým drží flétna žákovi za krkem.

Kastaněty vytvoříme tak, že si ustrihneme dva stejně dlouhé provázky a uvážeme je kolem větvičky nebo nějakého dřívka. Vzniknou nám čtyři stejně dlouhé konce, na které za pomoci tavné pistole nalepíme skořápky od vlašských ořechů. Lze je lepit i lepidlem na papír, ale musíme počítat s časem na schnutí.

Rumba koule vytvoříme tak, že jakékoliv prázdné obaly, klidně i od léků, naplníme něčím sypkým. Mimo výše zmíněných, lze použít i písek nebo korálky. Nebo můžeme použít roličku od toaletního papíru a libovolnou náplň. Z kartonu si vystříháme kolečka o průměru roličky a nalepíme je na konce roličky. Před uzavřením naplníme.

Zmenšeninu banja vyrobíme tak, že na víčko od sklenice navlečeme gumičky rovnoběžně vedle sebe. Aby gumičky držely na místě, upevníme je další gumičkou, kterou navlečeme po obvodu víčka.

Činely vytvoříme z proužku kartonu, který v půli přehneme a na jeho konce nalepíme ořechové skořápky.

Na tamburínu vyřízneme z kartonu kolečko, které fixami vyzdobíme. Zespodu do něj zapíchneme špejli, aby vznikl tvar podobný lízátku. Po stranách vytvoříme dírky, kterými provlečeme nit. V délce asi pěti centimetrů na ně uvážeme korálky.

Úprava pro SVP: Každému žákovi vybereme takový nástroj, aby jej zvládl.

Obrázek 11 – Hudební nástroje (zdroj: vlastní, 2021)

3.9 OZDOBY Z OŘECHOVÝCH SKOŘÁPEK

Ozdoby z ořechových skořápek jsem poprvé viděla na trzích, kde mě uchvátily stejně, jako většinu lidí. S žáky jdou udělat v lehčí verzi, i když na pohled stejně krásné.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 3. – 5.

Vhodná do distanční výuky: ne

Vyučovací cíl: Žák vytvoří ozdobu dle zadaných instrukcí.

Motivace: Přineseme ukázat vyrobené ozdoby do třídy. Jsou tak pěkné, že si myslím, že to jako motivace postačí.

Mezipředmětové vztahy: prvouka

Pomůcky: jehla, nit, látka, křída nebo tužka, pravítko, knoflík, nůžky, tavná pistole, stuha, ořechová skořápka, papírový kapesník nebo odštířky látky.

Bezpečnost a hygiena: zvýšená bezpečnost při používání tavné pistole, jehel a nůžek

Pracovní postup:

Z látky vystříháme čtverec o straně sedm centimetrů. Do středu přišijeme knoflík. Čtverec kolem okrajů protkáme nití. Lehce zatáhneme, čímž se nám vytvoří kapsa, kterou vycpeme zmuchlaným papírovým kapesníkem nebo zbytkem látky.

Dbáme na to, abychom měli knoflík z vnější strany ozdoby. Poté znovu zatáhneme za nitku, čímž se otvor uzavře. Zapošijeme.

Stuhu ustríháme v takové délce, jak velké chceme mít poutko. Oba konce stuhu nalepíme za pomoci tavné pistole do horní části ořechu zevnitř. Na místě přidržíme stuhu tužkou, abychom se nespálili. Trochu vosku nanese do středu ořechu a vložíme látkový bochánek dovnitř. Dáváme pozor, abychom měli knoflík ve středu ořechu.

Úprava pro SVP: Žákům, u kterých předpokládáme problémy, ulehčíme práci tím, že nemusí přišívat knoflík, čímž získají více času na zbytek práce. Buď jim knoflík přilepíme tavnou pistolí, nebo necháme ozdoby bez knoflíku.

Obrázek 12 – Ozdoby z ořechových skořápek (zdroj: vlastní, 2021)

3.10 ANDĚL

Další z výrobků, který jsem objevila na trzích. Výrobek vypadá složitě, přitom jeho tvorba je tak jednoduchá, že to většinou zvládnou i ti žáci, kterým by jiné výrobky dělaly problémy.

Nejlepší na celém výrobku je to, že k výrobě stačí použít silný časopis.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 3. – 5.

Vhodná do distanční výuky: ano, v upravené formě – tělo z časopisu, hlava z papírové koule

Vyučovací cíl: Žák vytvoří anděla.

Motivace: Připravíme si brožované knihy nebo silné časopisy a ptáme se, jak by se z nich dal vytvořit anděl. Následně ukážeme žákům hotový výrobek.

Mezipředmětové vztahy: český jazyk

Pomůcky: brožovaná kniha nebo silnější časopis, polystyrénová koule, lepidlo, dřevěná ozdoba, tavná pistole, provázek, nůžky

Bezpečnost a hygiena: zvýšená bezpečnost při práci s tavnou pistolí

Pracovní postup:

Slabší knihu, nejlépe brožovanou, nebo silnější časopis zbavíme obalových stránek. Vytrhneme dvě strany a každou z nich složíme jako harmoniku. Ve stejné výšce, zhruba ve dvou třetinách, je ohneme, čímž získáme křídla.

První stranu knihy ohneme tak, že vezmeme pravý horní roh a přehneme ho k svázané části knihy. Nově vzniklý roh ohneme ke slepené části knihy. Vznikne nám podobný tvar, jako když skládáme vlaštovku. Ve spodní části nám nyní vznikl roh, který přečnává přes okraj knihy. Vezmeme jej a založíme podél spodní hrany knihy. Takto složenou stranu otočíme a pokračujeme stejně se všemi dalšími stránkami. Když se dostaneme na konec, lepidlem nebo tavnou pistolí přilepíme k sobě první a poslední stránku.

Tímto nám vznikne kužel. Přes tu část, kterou jsme slepovali, přilepíme křídla. Na vrchol kuželu přilepíme pomocí tavné pistole hlavu z polystyrénové koule. Na ní vytvoříme z kousku provázku kolečko jako svatozář, kterou k hlavě přilepíme. Na ni do středu čela

můžeme nalepit hvězdičku. Ruce vytvoříme z provázku, který nalepíme pod křídla. Do rukou připevníme dřevěnou ozdobu – například vločku.

Úprava pro SVP: Pro lehčí manipulaci a méně práce s ohýbáním doporučuji použít spíše silný časopis. Žákům usnadníme práci i tím, že nemusí lepit svatozář a ruce.

Obrázek 13 – Anděl (zdroj: vlastní, 2021)

3.11 FOTBÁLEK

Kdo by si nechtěl zahrát fotbalék. Každý tu hru zná. Níže najdete návod na to, jak si jej vytvořit například doma. Inspiraci jsem našla na Facebookových stránkách TheDadLab (Urban, 2021).

S žáky tvoříme ve dvojicích. Dvojice jsem zvolila proto, aby si právě v této dvojici mohli poté hru zahrát. Skupinová práce by nebyla vhodná, protože by zde vznikaly chvíle, kdy by do hraní nebyli zapojeni všichni žáci a mohlo by tak dojít k rozepřím. Na individuální práci je zas aktivita poměrně náročná.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 3. - 5.

Vhodná do distanční výuky: ano, ale je to náročné

Vyučovací cíl: Žák se aktivně účastní tvorby fotbalku.

Motivace: „Můžete si fotbalék zahrát, až si jej vyrobíte.“

Mezipředmětové vztahy: matematika, prvouka

Pomůcky: krabice od bot, tempery, štětec, hadřík, kelímek na vodu, nůžky, špejle (grilovací) nebo brčka, dřevěné kolíky na prádlo, pravítko, tužka, pingpongový míček

Bezpečnost a hygiena: zvýšená bezpečnost při propichování a stříhání krabice

Pracovní postup:

Na dno krabice namalujeme fotbalové hřiště.

Každý tým potřebuje 4–5 hráčů. Ty vytvoříme z kolíků. Naředíme si libovolnou temperovou barvu, kterou natřeme pět kolíků. Vybereme jinou barvu, a to samé uděláme s dalšími kolíky. Dbáme na to, aby byla každá barva jiná. Není vhodné vzít modrou a zelenou, protože by mohly splývat. Zatímco kolíky schnou, vyřízneme branky.

V horní části krabice vytvoříme 4 díry v obou bočních stranách. Těmi protáhneme špejle, na které připevníme kolíčky jakožto hráče.

Tip: Pokud se hráči protáčí, přilepíme je tekutým lepidlem.

Úprava pro SVP: Pro ulehčení mohou žáci použít buď plastové kolíky – pět od každé barvy. Ještě větší úlevou je, pokud vytvoří pouze hřiště s brankami. Fotbálek se ovládá pomocí foukání, kdy se na střed vloží míček a žáci se jej snaží dopravit do brány soupeře.

Obrázek 14 – Fotbálek (zdroj: vlastní, 2021)

3.12 SLUNEČNÍ SOUSTAVA

Vyrobená sluneční soustava slouží mimo estetické funkce i jako zdroj poznání. Žáci si totiž musí zjistit velikosti planet, jejich barvy, prstence atd. Čímž se učí.

Sluneční soustavu můžeme vytvořit buď zavěšením planet na kolo z kartonu, nebo je napíchat do polystyrénu, čímž je práce sice jednodušší, ale méně atraktivní. Na druhou stranu se pro soustavu bude lépe hledat místo, kam ji žáci umístí.

Jako formu práce bych zvolila skupinovou práci nebo práci ve dvojicích.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 1. – 5.

Vhodná do distanční výuky: ano – z toho, co najdou doma

Vyučovací cíl: Žák vytvoří sluneční soustavu.

Motivace: „Vytvoříme si sluneční soustavu, kterou pak budeme potřebovat v prvouce.“
(případně přírodovědě)

Mezipředmětové vztahy: prvouka (přírodověda), matematika

Pomůcky: papíry, noviny, tekuté lepidlo nebo hustý škrob svařený s vodou, nafukovací balónek, misky, štětec, provázek, nůžky, karton

Bezpečnost a hygiena: zvýšené nároky na hygienu při lepení papíru na balonek

Pracovní postup:

Balónek nafoukneme do různých velikostí, abychom rozlišili velikost planet a Slunce. Aby se žákům dobře pracovalo, je dobré dělat koule větší než 10 centimetrů.

Herkules zředíme vodou nebo škrob svaříme s vodou a necháme lehce vychladnout. Papíry a noviny natrháme na menší kousky a úzké proužky. Každý kousek papíru namočíme do směsi a nalepíme na balónek. Snažíme se takto pokrýt celý balónek ve dvou až třech vrstvách. Jako vrchní vrstvu nalepíme kousky bílého papíru. Pod poslední vrstvu vložíme konec provázku. Opakujeme se všemi balónky.

Po několika dnech schnutí nabarvíme planety hustými temperami. Nabarvíme také kruh, které si vystříhneme z kartonu. Z kartonu také vystříhneme menší kruh, kterému uděláme uprostřed díru a navlékneme jej na kouli zobrazující Saturn. Pokud je díra menší než obvod

planety, nemusíme jej lepit, ale navlékneme jej z horní části planety. Pokud je díra větší, pomůžeme si prstenec přichytit tavnou pistolí.

Po zaschnutí do kruhu propícháme dírky dle toho, kde chceme mít umístěné planety. Provázký od planet provlékneme kruhem a zauzlujeme. Do již připravených tří nebo čtyř děr navlékneme, provázky, díky kterému bude celý výtvar viset ve vzduchu.

Jmenovku na každou planetu uděláme ze dvou stejných obdélníků čtvrtky, na které napíšeme název planety a poté je přilepíme rubem k sobě.

Tip: Pro snadnější práci lze použít toaletní papír nebo ubrousky.

Úprava pro SVP: Aktivita by se při skupinové práci nemusela nijak upravovat, jelikož každý ve skupině dělá práci, kterou zvládne. Pokud by ale i tak byla nutná úprava, nejjednodušší formou úpravy je, aby žáci vytvořili planety z hlíny nebo z modelíny. Další variantou pak je, že planety namalují na karton nebo čtvrtku, vystříhnou a zavěsí.

Dále lze planety vytvořit z míčků, zmuchlaného papíru, klubek vlny a bambulí.

Obrázek 15 – Sluneční soustava (zdroj: vlastní, 2021)

3.13 LOUTKA

Aktivita, kterou jsem si vybrala jako svůj testovací výrobek a to proto, že je z dostupných materiálů a žáci by jej měli zvládnout vyrobit doma.

Důvodem, proč jsem zařadila právě loutku do svého zásobníku je právě její variabilita. A to ať v použitém materiálu, ve vzhledu nebo v obtížnosti. Pokud části k sobě lepíme, je výrobek poměrně jednoduchý a to proto, že nám odpadne starost s uzlíky.

Stejně jako u předchozích výrobků je mezi pomůckami uvedeno to, co je potřeba pro tvorbu loutky na obrázku. Žáci si materiál libovolně obmění podle toho, jak má jejich loutka vypadat, i podle toho, co najdou doma.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 3. – 5.

Vhodná do distanční výuky: ano

Vyučovací cíl: Žák vytvoří loutku.

Motivace: „Máš doma věci, ze kterých se dá vyrobit loutka? Že ne? Uvidíme.“

Mezipředmětové vztahy: prvouka (přírodověda)

Pomůcky: roličky od toaletního papíru, bílý papír, lepidlo, nůžky, bavlnka, korálky, černý fix

Bezpečnost a hygiena: zvýšený bezpečnostní požadavek při děravění roličky nůžkami

Pracovní postup:

Na králíka použijeme jednu roličku jako tělo a zhruba polovinu druhé jako hlavu. Obě části obalíme bílým papírem, který na ně nalepíme. Hlavu dozdobíme fixem.

Na uši použijeme zbytky roličky, na kterou si nakreslíme tvar ucha a vystříhneme ho. Uši nalepíme na hlavu.

Tělo a hlavu proděravíme, abychom získali dírky na nohy a na oporu těla. Dírky vytvoříme v horní části na obou koncích těla, na hlavě v zadní části na obou koncích. V těle je potřeba ještě udělat čtyři dírky na nohy.

Nohy vytvoříme z bavlnky tak, že provlékneme kus bavlnky skrz dvě nohy, ustříhneme v požadované délce a na konce uvážeme korálky. To samé uděláme s druhým párem nohou, který naměříme podle prvního páru. Další kus bavlnky provlékneme v zadní části těla

a přivážeme jej ke špejli. Druhý stejně velký kus bavlnky provlékneme skrz přední část těla, skrz hlavu a poté přivážeme ke špejli. Musíme dát pozor, abychom měli loutku přibližně v rovině. To se dá upravit namotáním bavlnky na špejli.

Na vyrobení opičky nabarvíme roličku a brčko hnědou temperovou barvou a necháme zaschnout. Na čtvrtku nakreslíme obličej opice a tlapy. Oboje vystříhneme. Vytvoříme si jednoduchý kříž ze špejlí. Jednu špejli rozpůlíme a obě její půlky připevníme omotáním bavlnky k celé špejli.

Hlavu nalepíme na tělo. V trupu uděláme čtyři dírky na nohy. Zadními nohama provlečeme provázek, na který navlečeme dva asi tři centimetrové kousky obarveného brčka a na konce připevníme tlapy. To samé uděláme s horními končetinami. Tlapy připevníme uzlíkem nebo lepidlem. V horní části hlavy uděláme dírku, kterou provlékneme bavlnku a uděláme uzlík. Na druhém konci připevníme k hlavní špejli. Do tlap také uděláme dírky a připevníme je k bočním špejlím.

Úprava pro SVP: Pro zlehčení tvorby se snažíme vyvarovat co nejvíce uzlíkům. Vhodné je tedy žákovi pomoci a nalepit mu konce nohou za pomoci tavné pistole. Další zlehčení je pomalování roličky temperami místo polepování papírem.

Obrázek 16 – Louka králíka (zdroj: vlastní, 2021)

Obrázek 17 – Loutka opičky (zdroj: vlastní, 2021)

3.14 MĚSTEČKO

Výroba modelu města cvičí představivost žáků. Inspirací mi byly dětské koberce s malbou města, po který se dá jezdit s autíčkem. Takovéto město jsem chtěla vytvořit a obohatit jej o 3D pohled. Při práci s žáky bych volila spíše skupinovou práci. Pokud budou pracovat samostatně, je potřeba počítat s časovou náročností.

Domečky se dají tvořit z jakýchkoliv krabiček, nebo si mohou navrhnout a vystříhnout vlastní, ale dá se použít i rolička od toaletního papíru, na kterou nakreslíme okna. Pokud vytvoříme z každého městečka cestu ven, bude možné při správném konceptu propojit všechna díla v jeden velký plán. Model by tak získal na atraktivitě, protože by se žáci mohli navštěvovat. Model lze využít při dopravní výchově.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 3. – 5.

Vhodná do distanční výuky: ano

Vyučovací cíl: Žák se aktivně podílí na práci ve skupině.

Motivace: „Navrhne si vlastní ideální město. Bude plné cukráren a fastfoodů, nebo v něm bude hasičská stanice, knihovna či nemocnice?“

Mezipředmětové vztahy: prvouka (přírodověda)

Pomůcky: karton, roličky od toaletního papíru, drobné papírové krabičky, čtvrtky, barevné papíry, nůžky, rýsovací a psací potřeby, lepidla, papírová lepenka, autíčka, vláčky a jiné dopravní prostředky

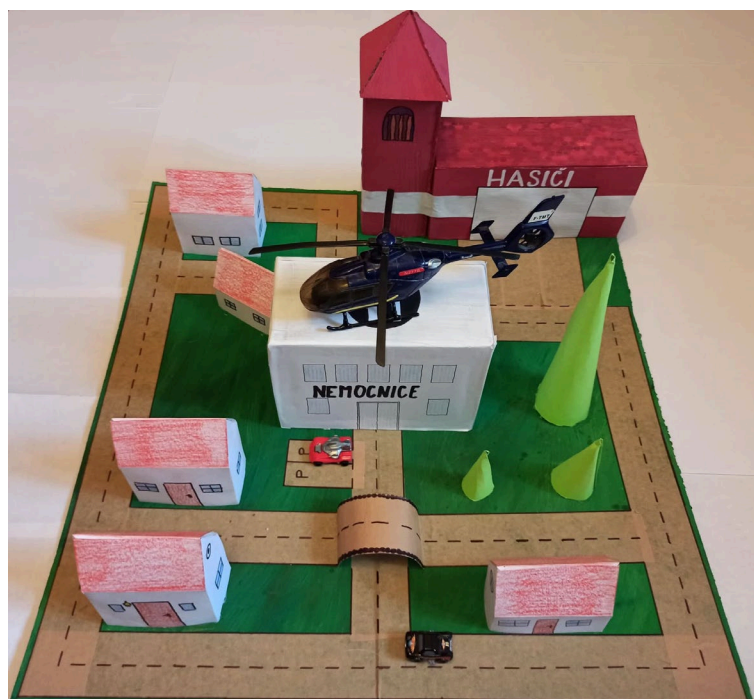
Bezpečnost a hygiena: zvýšená bezpečnost při použití nůžek

Pracovní postup:

Velkou čtvrtku nebo karton použijeme jako podkladovou desku, na kterou budeme tvořit model města. Necháme žáky, aby si dle své představivosti vytvořili ideální místo k životu.

Ukážeme jim různé možnosti, jak se dají překřížit dopravní cesty (most, křižovatka, železniční přejezd), jak se dají vytvořit domečky, stromy, garáže nebo jednotlivé silnice.

Úprava pro SVP: Při skupinové práci každý zastává roli, kterou zvládne. Při samostatné práci žák tvoří město dle svých možností. Jeden tedy bude mít město bohaté na různé detaily a jiný bude mít jednoduchý model.

Obrázek 18 – Město (zdroj: vlastní, 2021)

3.15 TABULKA

Tabulka na psaní vzkazů je skvělý funkční dárek. Tvoření je tak vhodné před Vánoci nebo ke Dni matek.

Na fotografii mnou vyrobené tabulky si můžete všimnout, že není natřena barvou, jak uvádím v popisu, ale k jejímu vytvoření jsem použila zbytek černé samolepící tapety, který mi zbyl z předchozího tvoření. Nebyl to však dobrý nápad, jelikož se tapeta na hrubém dřevě odlepuje.

Tematický celek: Práce s drobným materiálem

Ročník: 2. – 5.

Vhodná do distanční výuky: ne

Vyučovací cíl: Žák vytvoří tabulku

Motivace: „Vytvoříme si malou tabulku na vzkazy“

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, výtvarná výchova

Pomůcky: špachtle nebo podpalová dřívka, tekuté lepidlo, štětce, voda, tabulová barva nebo tempery, provázek, nůžky, tavná pistole

Bezpečnost a hygiena: zvýšená bezpečnost při práci s tavnou pistolí

Pracovní postup:

Dle svých možností zvolíme pro práci buď špachtle nebo podpalová dřívka. Žák si nanečisto zkusí sestavit tabulku, aby si utvořil představu, jak bude vypadat. Základem jsou dvě spodní rovnoběžně položená dřívka, na která poté kolmo naskládáme ostatní dřívka jedno vedle druhého. Žáci je pečlivě přilepí k sobě. Zatímco tabulka zasychá, připraví si provázek na zavěšení.

Po zaschnutí lepidla žáci za pomoci učitele nalepí tavnou pistolí provázek k zadní části tabulky. Nakonec natřou velkou plochu tabulovou barvou, čímž vznikne tabulka, na kterou mohou psát křídou vzkazy nebo poznámky. Rychlejší žáci si okraje tabulky mohou vyzdobit temperami.

Úprava pro SVP: Žák, kterému bude tvorba dělat problémy, nemusí tabulku nijak zdobit.

Obrázek 19 – Tabulka (zdroj: vlastní, 2021)

4 VHODNOST JEDNOTLIVÝCH AKTIVIT VZHLEDEM K SVP

Tabulka 1 - Vhodnost aktivit pro jednotlivé speciální vzdělávací potřeby

	TP	ZP	SP	LMP	KV	DN	LZP	VŘ	PU	PP	PCH	OKŽP	OMJ	NMN
1	√*	√*	√	√	√*	√	√	√	√	√	√	√	√	√
2	√*	√*	√	√	√*	√	√	√	√	√	√	√	√	√
3	×	×	√	√	√*	√	√	√	√	√	√	√	√	√
4	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
5	√*	√*	√	√	√*	√	√	√	√	√	√	√	√	√
6	√*	√*	√	√	√*	√	√	√	√	√	√	√	√	√
7	√*	√*	√	√	√*	√	√	√	√	√	√	√	√	√
8	√*	√*	×	√	√*	√	√	√	√	√	√	√	√	√
9	×	×	√	√*	√*	√	√	√	√	√	√	√	√	√
10	√*	√*	√	√*	√*	√	√	√	√	√	√	√	√	√
11	√*	√*	√	√*	√*	√	√	√	√	√	√	√	√	√
12	√*	√*	√	√	√*	√	√	√	√	√	√	√	√	√
13	√*	×	√	√*	√*	√	√	√	√	√	√	√	√	√
14	√*	√*	√	√	√*	√	√	√	√	√	√	√	√	√
15	√*	√*	√	√	√*	√	√	√	√	√	√	√	√	√

Práce s tabulkou

Čísla odpovídají označení aktivit ve třetí části práce. Zkratky a symboly jsou vysvětleny níže nebo v seznamu zkratk. Použité dělení je dle článku MŠMT o Žácích se SVP (MŠMT, 2017).

Data v tabulce jsou uvedena dle mého uvážení a opírají se o mé zkušenosti s žáky se vzdělávacími obtížemi. Pokud aktivita není vhodná, neznamená to, že by jí žák s lehčím omezením nemohl zvládnout. V tabulce je zohledněn jakýsi průměr každého znevýhodnění.

✓ - žák s touto SVP prací zvládne.

✓* - žák s touto SVP prací zvládne za pomoci AP nebo učitele.

× - aktivita není vhodná pro žáka s touto SVP.

TP – tělesné postižení zasahující do horní poloviny těla

ZP – zrakové postižení

SP – sluchové postižení

LMP – lehké mentální postižení

KV – kombinované vady

ZO – zdravotní oslabení

DN – dlouhodobá nemoc

LZP – lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení

VŘ – vady řeči

PU – poruchy učení

PP – poruchy pozornosti

PCH – poruchy chování

OKŽP – odlišné kulturní a životní podmínky

OMJ – odlišný mateřský jazyk

NMN – nadání a mimořádně nadání

5 OVĚŘOVÁNÍ TEORETICKÝCH ZNALOSTÍ V PRAXI

Následující kapitoly jsou zaměřeny a definování dotazníku a jeho užití v pedagogickém výzkumu. Následně je zde zařazen provedený výzkum, který je do detailu rozpracován dle jednotlivých otázek, které jsem žákům v dotazníku kladla. Následují závěry z něj vyvozené.

5.1 DOTAZNÍK JAKO SOUČÁST PEDAGOGICKÉHO VÝZKUMU

Obecná definice dle Chrásky (2016, str. 159) zní: „*Dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.*“

V této práci byla původně zvolena jako metoda výzkumu metoda rozhovoru. Jelikož probíhá distanční výuka, byla jsem donucena změnit metodu výzkumu na dotazník. I tak jsem se ale snažila metodě rozhovoru přiblížit, a to v počtu respondentů, kterých bylo sedm, a formou odpovědí, kdy žáci měli mimo písemných odpovědí možnost na otázky odpovídat formou videohovoru nebo natočení videa.

Dle Chrásky (2016) je dotazník velmi frekventovaným způsobem zjišťování informací. Uplatnění dotazníku je široké, jelikož jím lze sledovat vnější i vnitřní jevy ovlivňující žáka. Zpravidla se očekávají odpovědi několika desítek respondentů. Dotazník obsahuje dle Chrásky (2016) čtyři druhy položek – kontaktní, funkcionálně psychologické, kontrolní a fixační.

Kontaktní slouží k navázání kontaktu. Bývají snadné a motivující. Funkcionálně psychologické položky slouží k odstranění napětí respondenta. Kontrolní mají za úkol prověřit věrohodnost získaných údajů a filtrační se zaměřují na to, aby eliminovaly ty jedince, kteří pro šetření nemají význam.

Mezi kontaktní a funkcionálně psychologické položky následujícího výzkumu bych zařadila otázky, zda je tvoření bavilo, jestli se jim výrobek líbí nebo zda by na něm něco změnili. Kontrolní otázkou byla otázka na to, zda žák zvládl uvázat uzlíky a filtrační otázky jsem do dotazníku vůbec nezařadila, jelikož jsem dotazník posílala vybraným žákům.

Při tvoření dotazníku je potřeba promyslet možnosti odpovídání. Základní dělení je na otevřené a uzavřené otázky. Na otevřené otázky může respondent odpovědět vlastními slovy, kdežto u otázek uzavřených volí z několika stanovisek. Uzavřené otázky mohou

obsahovat výběr jedné z několika možností, dále výčet, tedy vybrat několik z uvedených možností nebo škálu, na které respondent volí, jak moc s tvrzením souhlasí. V tomto dotazníku se nacházejí otázky otevřené a s výběrem pomocí škály.

5.2 REALIZACE VYBRANÉ AKTIVITY

Původním plánem interakce s žáky bylo vedení řízeného rozhovoru o tvoření výrobku. Měla jsem vybraný testovací výrobek vytvořit s žáky během hodin pracovních činností a následně s nimi vést řízený rozhovor.

Z důvodu distanční výuky jsem zkombinovala testovací metodu rozhovoru a dotazníku. V praxi to vypadalo tak, že jsem přes třídní učitele poslala sedmi žákům instrukce k tvoření a krátký dotazník. Žáci měli za úkol vytvořit jakoukoliv loutku z materiálů, které najdou doma a poté odpovědět na několik otázek týkajících se výrobku. Mohli si vybrat z několika variant odpovědi na dotazník, a to formou videohovoru, nahrání videa nebo písemných odpovědí. Odpověděli mi tímto způsobem: jednou rozhovor přes aplikaci Meet, čtyřikrát tištěným dotazníkem, který poslali vyfocený a jedenkrát elektronickým dotazníkem.

Nebylo jednoduché vybrat výrobek, který by žáci zvládli vytvořit v domácích podmínkách. Domácí vybavení žáků se liší s ohledem na životní styl rodiny i aktuální podmínky a mnoho pomůcek mají žáci ve škole. Vybrala jsem tedy jako testovací výrobek aktivitu číslo třináct ze zásobníku ve třetí části práce. Cílem realizace bylo ověřit, zda se aktivita dá upravit pro žáky s různými vzdělávacími odlišnostmi.

Loutka by se měla dát vytvořit z materiálů, které žáci najdou doma, a tak by každý měl být schopen loutku vyrobit. V práci je prostor pro improvizaci i záměnu materiálů.

Výběr žáků probíhal tak, že jsem oslovila dvě školy, ze kterých jsem následně vybrala několik žáků tak, abych měla žáky s odlišnými diagnózami. Dotazovaným bylo mezi osmi a dvanácti lety a chodí do třetí až páté třídy. Rozložením se jednalo o tři dívky a čtyři chlapce, kdy právě jedna dívka výrobek nevytvořila. Mezi žáky, kteří mi odpověděli, se objevily žáci s diagnózami ADHD, odlišným mateřským jazykem, paraplegií v důsledku rozštěpu páteře, středně těžkým postižením a zdravotním znevýhodněním, nadáním a zrakovou vadou.

Žáky aktivita bavila. Nejhorším hodnocením bylo sedm z deseti, což je dobrý výsledek. Většina žáků byla nadšená a s radostí výrobek vytvářeli. Někteří si dokonce své postavičky

i pojmenovali. Většina žáků výrobky pojala osobitě a dokázala se odpoutat od mnou daného postupu.

Naštěstí se nevyplnily moje obavy a všichni byli schopni vytvořit výrobek, aniž by na něj museli cokoliv kupovat. Výroba čtyřem žákům trvala něco málo přes jednu hodinu. Ve dvou případech výroba trvala déle, což příkládám tomu, že vybarvovali postavičku pastelkami.

Žák s ADHD zvládl výrobek bez pomoci. Nutno říct, že nemá na své loutce mnoho uzlíků, jelikož si práci ulehčil tavnou pistolí. Na druhou stranu, ale oceňuji, že zvládl práci s tavnou pistolí sám a že si dokázal poradit. Žákovi s OMJ museli doma pomoci s navlékáním nití a uzlíky, což sice není v tabulce, ale tento žák je pozadu oproti běžnému žákovi třetí třídy, což se může projevit i v oblasti jemné motoriky. Žák s paraplegií zvládl výrobek vytvořit sám a bez pomoci. Pro žáka se středně těžkým postižením a zdravotním znevýhodněním byla tato práce velmi obtížná a byla potřeba asistence, bez které by výrobek nevznikl. Matka pomáhala s dírami, navlékáním nití a uzlíky. Tento žák má mimo jiné oslabení v oblasti zraku, a tak se problémy daly očekávat. Zde bych ale chtěla ocenit, že práci neulehčili lepením, ale poctivě tvořili uzlíky. U žáka s nadáním, který má problémy v motorické oblasti bylo potřeba, aby rodiče pomohli s provázky, což sice nemám v tabulce, avšak u tohoto žáka jsem problém očekávala. Žákovi se vadou zraku pomáhala matka s uvázáním loutky na provázky a tvořením uzlíků.

Zřejmě nejtěžší byla tvorba pro žáka se středně těžkým postižením a zdravotním znevýhodněním a pro nadaného žáka. Žák s ADHD a žák s vadou zraku uvedli u obtížnosti pět bodů z deseti. Žák s paraplegií uvedl, že pro něj tvorba byla lehká a žák s OMJ také tvrdil, že pro něj výroba byla lehká, ale sám by to nezvládl. Jelikož tento žák tvořil výrobek během toho, co jsme spolu měli videohovor, dovolím si s jeho názorem nesouhlasit. Tvorba pro něj byla velmi obtížná.

Závěrečné otázky byly na to, jak se jim výrobek líbí a jestli by na něm něco udělali jinak. Všem žákům, mimo žáka se vadou zraku, se jejich výrobek líbí tak moc, že vybarvili všechny čtverečky, nebo alespoň slovy odpověděli, že se jim výrobek líbí. Žák s vadou zraku u otázky, jak se mu výrobek líbí, uvedl sedm bodů z deseti. V tom, co by upravili se ve dvou případech neobjevilo nic, jednou korálky, jednou vyvážení loutky a jednou výraznější vybarvení. Jednou se v prostoru pro obrázek objevila celá loutka. Bylo to u žáka s ADHD, a tak si myslím, že je to proto, že si nepřečetl celé zadání a nakreslil svou loutku.

Na první pohled jednoduchá loutka se pro žáky jevila poměrně náročnou, což se ale kvůli množství uzlíků a navlékání nitky dalo předpokládat. Mě samotné tvorba loutky trvala něco přes půl hodiny. Obtížnost ale byla důležitá proto, aby se na ní ukázaly rozdíly mezi žáky.

Mé očekávání ohledně toho, který žák bude mít problémy s tvorbou, se potvrdilo. Zde jsem své předpoklady čerpala nejen z jejich diagnostiky, ale i z toho, že žáky znám a vím, co od nich očekávat. Cíl, zda se výrobek dá žákům uzpůsobit tak, aby jej, byť za asistence, zvládli, se naplnil. Všichni žáci výrobek zvládli vytvořit. Potvrdily se také skoro všechny mé domněnky, které jsem uváděla v tabulce u jednotlivých výrobků.

Na závěr bych ještě chtěla uvést, že hodnoty v tabulce byly většinou pro žáky s těžším průběhem diagnózy, než měli testovaní žáci, a tak se dalo očekávat, že někteří výrobek zvládnou snáz, než je uvedeno v tabulce, což se potvrdilo u zrakového postižení, kde jsem v tabulce uváděla, že není pro žáky aktivita vhodná, a oba žáci s vadou zraku práci zvládli. Výzkumnou část hodnotím jako vydařenou, jelikož se povedlo potvrdit, že se aktivita dá přizpůsobit všem žákům.

ZÁVĚR

Práce byla vytvořena za účelem, aby poskytla čtenáři ucelený pohled na začlenění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do hodin pracovních činností. O aktuálnosti tématu není pochyb. Speciální vzdělávací potřeby jsou rychle se vyvíjející oblastí a školství musí na změny adekvátně reagovat. Do běžných škol je v rámci inkluze začleňováno větší množství různorodých žáků. Učitelé si rychle musí osvojovat nové postupy a sledovat inovace, což může být náročné. Pro usnadnění plánování hodin pracovních činností, ve kterých pracují s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, vznikla tato práce. Obsahuje charakteristiku pracovních činností a speciálních vzdělávacích potřeb, s tím související terminologii a legislativu. U pracovních činností jsem se věnovala například jejich významu, cílům, stručné historii, bezpečnosti a hygieně nebo mezipředmětovým vztahům. U speciálních vzdělávacích potřeb uvádím základní pojmy a dělení speciálních vzdělávacích potřeb, problematiku předsudků, specifika vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a podpůrná opatření.

Jedním z cílů bylo vytvořit zásobník aktivit, který zahrnuje pro každého žáka alespoň jednu vhodnou aktivitu. Aktivit je nakonec patnáct. Všechny jsem zkusila sama vyrobit a během výroby jsem přemýšlela nad tím, jak by se aktivita dala zlehčit. U každé z aktivit je uveden návrh na úpravu aktivity, kdy si učitel může zvolit lehčí variantu aktivity. Většina je vhodná pro každého žáka, i když u některých se počítá s dopomocí. Práce by měla posloužit i jako návod pro to, aby si učitel dokázal upravit jakoukoliv aktivitu. Předpokládanou pomoc přehledně zobrazuje tabulka ve čtvrté části práce. Je v ní zobrazeno, zda žák práci zvládne sám, s dopomocí, nebo vůbec. Tato tabulka by měla učitelům pomoci předejít problémům při výběru aktivit do hodin. V případě, kdy je v tabulce uvedeno, že výrobek pro žáka není vhodný, neznamená to, že by výrobek s dopomocí nezvládl. Spíše jde o výrobky, kde by tvorba mohla být nebezpečná (např. zatloukání hřebíků u žáka s těžkou vadou zraku), nebo by žákovi nijak neobohatila. Je samozřejmé, že žák s lehkou vadou zraku práci zvládne. V tabulce je uvedeno středně těžké postižení dané oblasti. Každý žák je však jiný, a tak musíme u všech žáků posoudit jejich skutečné možnosti.

U poslední části se nachází realizace vybrané aktivity. Vybraní žáci se speciálními vzdělávacími potřebami vytvořili dle návodu loutku z odpadových materiálů a poté odpověděli na otázky v dotazníku. Původně plánovaný rozhovor nemohl být z důvodu pandemie uskutečněn, a tak jej nahradila dotazníková forma. Dotazník obsahoval otázky

na jejich pocit z výrobku, na samotné tvoření anebo na složitost. Jednotlivé dotazníky a vytvořené výrobky naleznete v přílohách. Snažila jsem se, abych měla žáky s různým typem poruch, což se vydařilo. Aktivitou jsem ověřovala, zda je zvládnutelná s různými typy speciálních vzdělávacích potřeb, a které oblasti budou žákům dělat problémy. Tvorba loutky byla pro žáky poměrně náročná. Měla však ověřit, zda žáci budou potřebovat při tvorbě pomoci, nebo ji zvládnou sami. Všichni žáci zvládli výrobek vytvořit, byť u některých bylo potřeba, aby byli k ruce rodinní příslušníci. Obecně největším problémem byla koordinace jemné motoriky, hlavně vázání uzlíků a navlékání nitek do drobných otvorů. Jen u jediného žáka se výsledek zjištění lišil od předpokladů v tabulce. Bylo tomu proto, že je velmi pozadu, což se může projevit i zkreslením výsledků. Z dostupných dat plyne, že pokud se aktivita vhodně upraví, je proveditelná s naprostou většinou žáků, což je důležité zjištění pro pedagogy, kteří plánují hodiny pracovních činností s žáky, kteří mají určité vzdělávací odlišnosti.

Pokud by někdo chtěl navázat na tuto práci, mohl by se zaměřit na jednotlivé oblasti speciálních vzdělávacích potřeb. Bylo by vhodné pro jednotlivé oblasti navrhnout více aktivit. Byla bych ráda, kdyby někdo mé návrhy na aktivity a jejich úpravy ověřil v praxi. Pokud by někdo chtěl navázat na tuto práci, měl by si dát pozor na terminologii u speciálních vzdělávacích potřeb, jelikož existuje mnoho různých dělení.

Díky této práci jsem si uvědomila, jak rychle se vyvíjející obor je speciální pedagogika a jak těžké je s tímto vývojem jakožto učitelé držet krok. Doufám, že vytvořením této práce pomohu někomu, kdo hledá námět do pracovních činností, nebo potřebuje pochopit, jak má postupovat. Věřím, že na mou práci někdo naváže, nebo se jí alespoň nechá inspirovat.

RESUMÉ

Práce je zaměřena na začlenění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do hodin pracovních činností. První dvě kapitoly obsahují charakteristiku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a vyučovacího předmětu pracovní činnosti. Kapitoly také obsahují vhled do související terminologie a legislativy. Následuje zásobník patnácti aktivit s návrhem možných úprav. Tyto úpravy jsou vhodné nejen pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ale i pro pomalejší a méně zručné žáky. Náměty jsou vybrány tak, aby se zde našel návrh vhodný pro každý typ žáka. Jsou navrženy tak, aby byly tvořeny z dostupných, ideálně zbytkových a odpadových, materiálů. Aktivitám je věnována i čtvrtá část, kde je v tabulce přehledně uvedena vhodnost aktivit vzhledem k typu speciální vzdělávací potřeby. Pátá část obsahuje dotazníkové šetření na základě tvorby výrobku.

Cílem dotazníkového šetření bylo ověřit, zda je vybraná aktivita vhodná pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Žáci měli být schopni, byť s dopomocí, vytvořit zadaný výrobek – loutku z materiálů, které najdou doma. To bylo v době omezeného pohybu důležité. Žáci měli pomůcky ve škole a obchody fungovaly v omezeném režimu. Všichni žáci výrobu zvládli, i když v některých případech museli být nápomocni členové rodiny. Potvrdily se mé domněnky o tom, kteří žáci měli s výrobou problémy i to, v jaké oblasti problémy nastanou. Největším problémem pro žáky bylo navlékat nit do drobných otvorů a následné vázání uzlíků. Problémy v jemné motorice jsou u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami poměrně časté, a proto je potřeba, aby jim při takto obtížné činnosti, jako tvorba loutky beze sporu je, někdo pomohl. Na této činnosti je zřetelně vidět, kteří žáci mají dobře vyvinutou jemnou motoriku, a kterým dělá tvorba problémy. Proto byla právě tato činnost zařazena jako kontrolní.

Práce vznikla s účelem, aby sloužila jako přehledný soubor pro pedagogické pracovníky, kteří se setkají s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami, a usnadnila jim práci při začleňování těchto žáků do hodin pracovních činností. Tato práce je přínosem, jelikož obsahuje ucelený soubor o problematice a přináší přehledný zásobník aktivit, které lze využít v hodinách.

SUMMARY

The work is focused on the inclusion of pupils with special educational needs in the hours of Manual Training Lessons. The first two chapters contain the characteristics of pupils with special educational needs and the Manual Training Lessons. The chapters also provide insight into related terminology and legislation. The following is a stack of fifteen activities with a proposal for possible adjustments. These adjustments are suitable not only for pupils with special educational needs but also for slower and less skilled pupils. The topics are selected so that there is a design suitable for each type of student. They are designed to be made of available, ideally residual and waste materials. The fourth part is also devoted to activities, where the table clearly shows the suitability of activities concerning the type of special educational needs. The fifth part includes a questionnaire survey based on product creation.

The questionnaire survey aimed to verify whether the selected activity is suitable for pupils with special educational needs. Pupils should be able, albeit with help, to create a given product - a puppet from materials they find at home. This was important in times of limited movement. Pupils had supplies at school and shops operated in a restricted mode. All students managed the production, although in some cases family members had to be helpful. My assumptions about which students had problems with the production and in which area the problems will occur, were confirmed. The biggest problem for the pupils was to thread the thread into small holes and then tie the knots. Problems in fine motor skills are relatively common among students with special educational needs, and therefore someone must help them in such a difficult activity as creating a puppet without a doubt. In this activity, it is clear which pupils have well-developed fine motor skills and who are having problems creating. Therefore, this activity was included as a control.

The work was created to serve as a clear set for pedagogical staff who meet a pupil with special educational needs and to facilitate their work in integrating these pupils into hours of work activities. This work is beneficial, as it contains a comprehensive set of issues and provides a clear stack of activities that can be used in class.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

- AUTIO, Ossi. Traditional craft or technology education: Development of students' technical abilities in Finnish comprehensive school. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)* [online]. 2016, 75-84 [cit. 2021-04-11].
- BARVÍKOVÁ, Jana a kol. *Katalog podpůrných opatření* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/>
- BLAŽEK, Bohuslav a Jiřina OLMROVÁ. *Krása a bolest: úloha tvořivosti, umění a hry v životě trpících a postižených*. Praha: Panorama, 1985. Pyramida (Panorama).
- CULTURA, Julie. *Tuto enfant: fabriquer une flûte de Pan avec des pailles* [online]. 2017 [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://communautes.cultura.com/t5/Les-tutos-des-experts/Tuto-enfant-fabriquer-une-fl%C3%BBte-de-Pan-avec-des-pailles/ba-p/85917>
- ČSÚ. *Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci - 2019* [online]. 2019 [cit. 2021-04-20].
Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/90577057/06200419k01.pdf/34dc31e4-fbe0-4c82-80fd-a472c79e989b?version=1.1>
- DANDOVÁ, Eva, Jana KROPÁČKOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Daniela PRAVCOVÁ a Irena PŘÍKAZSKÁ. *Školní zralost a odklady školní docházky*. Praha: Raabe, [2018]. Školní zralost. ISBN 978-80-7496-373-5.
- DOSTÁL, Jiří. *Člověk a technika: Podkladová studie* [online]. 2018 [cit. 2021-04-06].
Dostupné z: http://www.nuv.cz/file/3517_1_1/
- FENLON, Melissa. *DIY Musical Instrument for Kids Parties* [online]. 2014 [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://www.aliceandlois.com/diy-musical-instrument-for-kids-parties/>
- FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-014-0.
- GRONO, Kate. *Mini Lid Banjos* [online]. 2015 [cit. 2021-03-25].
Dostupné z: <https://www.thecrafttrain.com/mini-lid-banjos/>

HESOVÁ, Alena. *Integrace ve výuce* [online]. 2011 [cit. 2021-04-07].

Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/12039/integrace-ve-vyuce.html/>

HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján BAJTOŠ. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*.

V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN isbn80-7043-255-1.

HONZÍKOVÁ, Jarmila, Petr MACH a Jan NOVOTNÝ. *Alternativní přístupy k technické výchově*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2007. ISBN 978-80-7043-626-4.

HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Pracovní činnosti na 1. stupni základní školy*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2000. ISBN 80-7082-634-7.

HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Pracovní výchova s didaktikou*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2015. ISBN 978-80-7452-111-9.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada).

ISBN 978-80-247-5326-3.

CHRISTOPHORUS VERLAG GMBH & CO. KG. *Rassel basteln mit Ästen: Jetzt wird Musik gemacht!* [online]. 2017 [cit. 2021-03-25].

Dostupné z: <https://www.familie.de/diy/astklappern-bauen-jetzt-wird-musik-gemacht/>

CHVOSTOVÁ, Lenka. *Studený porcelán: Jak vyrobit ozdoby na stromeček ze škrobu a jedlé sody* [online]. 2017 [cit. 2021-03-23].

Dostupné z: <https://abecedazahrady.dama.cz/clanek/studený-porcelan-jak-vyrobít-ozdoby-na-stromeček-ze-škrobu-a-jedle-sody>

JANÍČEK, Patrik a Jana DEPEŠOVÁ. Technická gramotnosť žiaka základnej školy, status a osobnosť učiteľa technických predmetov. *Journal of Technology and Information Education* [online]. 2019, 8. 4. 2020 [cit. 2021-04-11].

Dostupné z: doi:10.5507/jtie.2020.006

KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, Lea a Regina PROUZOVÁ-KVĚTOŇOVÁ. *Speciální pedagogika v podmínkách inkluzivního vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-472-3.

- Listina základních práv a svobod* [online]. 1993 [cit. 2021-04-04].
Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
- Maker Faire* [online]. 2019 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://makerfaire.com/>
- MŠMT. Žáci s SVP [online]. 2017 [cit. 2021-03-23].
Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/44243_1_1/
- PRŮCHA, Jan. Speciální vzdělávací potřeby: Spor o realizaci ve školách. *Pedagogika: časopis pro vědy o vzdělávání a výchově* [online]. 2013, 242-251 [cit. 2021-04-03].
Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=550&lang=cs>
- Rámcový vzdělávací program pro základní školy* [online]. 2017 [cit. 2021-04-03].
Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>
- Sdělení č. 104/1991 Sb.: Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte* [online]. 1991 [cit. 2021-04-18].
Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104>
- SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika. 2.*, aktualizované a doplněné vydání.
Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0095-8.
- URBAN, Sergei. *We are turning an empty cardboard box into a football table!* [online]. 2021 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://fb.watch/4q5J0MzhZB/>
- VANĚK, Lukáš. *Proč se zdobí vánoční stromek? Historie sahá až do 6. století* [online]. 2019 [cit. 2021-03-23]. Dostupné z: <https://www.frekvence1.cz/clanky/proc-se-zdobi-vanocni-stromek-vznik-tradice-vas-mozna-prekvapi.shtml>
- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných* [online]. 2016 [cit. 2021-04-03].
Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>
- Vyhláška č. 291/1991 Sb.: Vyhláška ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky o základní škole* [online]. 1991 [cit. 2021-04-18].
Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-291>

World Health Organization [online]. 1948 [cit. 2021-04-03].

Dostupné z: <https://www.who.int/about/who-we-are/frequently-asked-questions>

WULF, Dinah. *DIY musical instruments for kids* [online]. 2015 [cit. 2021-03-25].

Dostupné z: <https://diyinspired.com/diy-musical-instruments-for-kids/>

Zákon č. 390/1991 Sb., Zákon České národní rady o předškolních zařízeních a školských zařízeních [online]. 1991 [cit. 2021-04-16].

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-390>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. 2004 [cit. 2021-04-03].

Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Ozdoby na stromeček (zdroj: vlastní, 2021)	30
Obrázek 2 – Materiály k vytvoření hračky (zdroj: vlastní, 2021)	32
Obrázek 3 – Hračka (zdroj: vlastní, 2021)	32
Obrázek 4 – Srdce vypletené mezi hřebíky (zdroj: vlastní, 2021)	34
Obrázek 5 – Věci určené k třídění (zdroj: vlastní, 2021)	36
Obrázek 6 – Kuličková dráha (zdroj: vlastní, 2021)	38
Obrázek 7 – Herní plocha (zdroj: vlastní, 2021)	40
Obrázek 8 – Labyrint – zmenšená verze (zdroj: vlastní, 2021).....	41
Obrázek 9 – Karty pro hru Labyrint (zdroj: vlastní, 2021)	41
Obrázek 10 – Krmítko pro ptáky (zdroj: vlastní, 2021)	43
Obrázek 11 – Hudební nástroje (zdroj: vlastní, 2021).....	46
Obrázek 12 – Ozdoby z ořechových skořápek (zdroj: vlastní, 2021)	48
Obrázek 13 – Anděl (zdroj: vlastní, 2021)	50
Obrázek 14 – Fotbálek (zdroj: vlastní, 2021).....	52
Obrázek 15 – Sluneční soustava (zdroj: vlastní, 2021)	55
Obrázek 16 – Louka králíka (zdroj: vlastní, 2021).....	57
Obrázek 17 – Loutka opičky (zdroj: vlastní, 2021).....	58
Obrázek 18 – Město (zdroj: vlastní, 2021)	60
Obrázek 19 – Tabulka (zdroj: vlastní, 2021).....	62

PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH

- 1 Soubor zaslaný žákům
- 2 Dotazník a výrobek žáka s ADHD
- 3 Dotazník a výrobek žáka s odlišným mateřským jazykem
- 4 Dotazník a výrobek žáka s paraplegií v důsledku rozštěpu páteře
- 5 Dotazník a výrobek žáka se středně těžkým postižením a zdravotním znevýhodněním
- 6 Dotazník a výrobek žáka s nadáním
- 7 Dotazník a výrobek žáka s vadou zraku

1 SOUBOR ZASLANÝ ŽÁKŮM

Dobrý den vážení rodiče a žáci!

Jmenuji se Helena Běláčová a za účelem své diplomové práce o pracovních činnostech oslovuji několik dětí se vzdělávacími odlišnostmi, které si doma zkusí vytvořit jednoduchý výrobek. Kdyby žáci chodili do škol, výrobek bych s nimi vytvořila během výuky, což ale bohužel není možné.

A s touto prosbou oslovuji právě Vás. Moc byste mi pomohli, kdybyste si spolu s dětmi našli chvíli času a zkusili výrobek vytvořit. Nebojte se, výrobek je navržený tak, aby se dal vytvořit z věcí, které máte běžně v domácnosti nebo jsou lehce dostupné.

Po vytvoření výrobku jen dítě odpoví na několik otázek v dotazníku.

Předpokládám, že Vašemu dítěti může dělat problém zvládnout samostatně některé činnosti na výrobku. Problémy mohou dělat například uzlíky. V takovýchto případech můžete dítěti pomoci.

Otázky, na které po vyrábění dítě odpoví, najdete na poslední straně tohoto dokumentu. Jsou tři způsoby, jak na ně odpovědět – videohovor, video, psané odpovědi. Hovor bychom uskutečnili například přes WhatsApp nebo Messenger. Video nebo psané odpovědi mi prosím zašlete na jeden z níže uvedených kontaktů.

Odpovědi prosím posílejte do 26. 3. Pokud byste nestíhali, napište mi a můžeme termín upravit.

Za Vaši práci Vám bude vyplacena odměna ve výši 200,-. Stačí, když k dotazníku připišete Vaše číslo účtu.

Na závěr bych chtěla jen dodat, že výsledky dotazníku budu anonymizovat a nikde nebudete zmíněni jménem. Pokud budete mít zájem, můžu Vám poté zaslat finální verzi diplomové práce, která se týká začlenění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do hodin pracovních činností.

Prosím, nezapomeňte přiložit fotku výrobku, kterou poté zveřejním ve své práci.

Děkuji Vám za spolupráci, jsem Vám vděčná, že i v takto hektické době pomáháte.

Krásný den

Helena Běláčová

Kontakty na mě:

E-mail: [REDACTED]

Facebook: [REDACTED]

Telefon: [REDACTED]

Pokud budete mít jakékoliv potíže, nebojte se mě kontaktovat.

Loutka z toho, co najdete doma

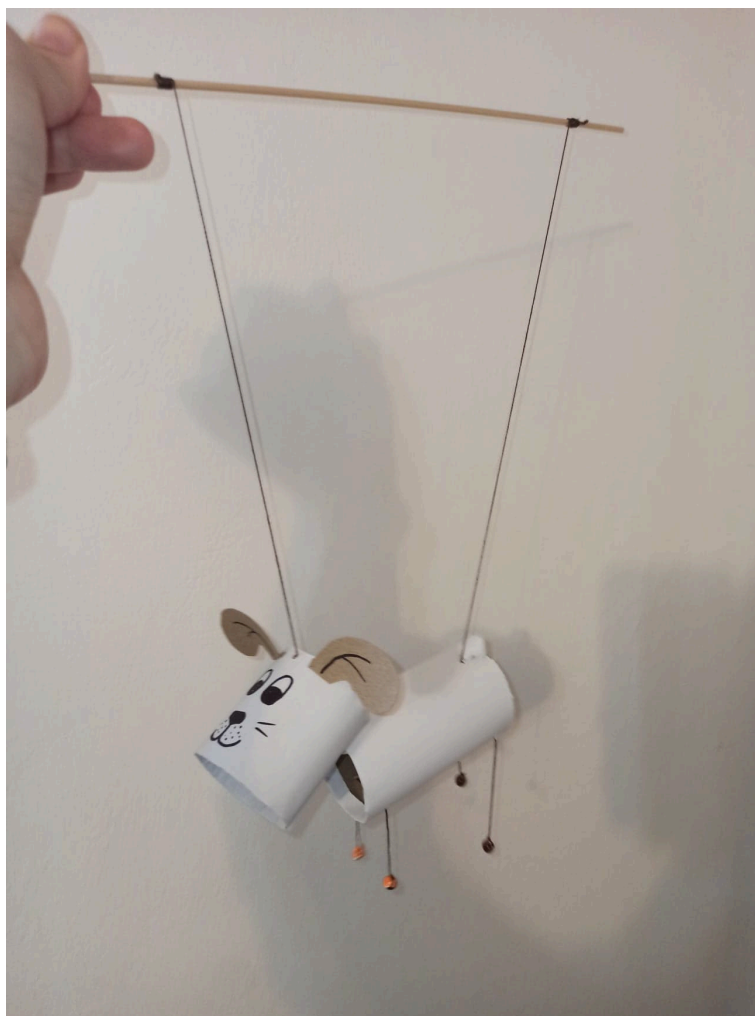
Cílem Vaší práce je vytvořit jednu loutku z toho, co najdete doma.

Základem by měla být rolička od toaletního papíru, která bude tvořit tělo, a nitky, kterými se připevní jednotlivé části těla ke špejli. Tato špejle nebo jiná tyčka slouží k vodění loutky.

Můžete se inspirovat mými výrobky. Je na Vás, jestli vytvoříte loutku podobnou té mé, nebo vymyslíte svou vlastní. Nápadům a představivosti se meze nekladou.

Níže najdete postup na loutky, které vidíte na obrázcích.

1.1. loutka – králík

Pomůcky: dvě roličky od toaletního papíru, bílý papír, lepidlo, nůžky, bavlnka, korálky, černý fix

Pracovní postup: Jednu roličku použijeme jako tělo, zhruba polovinu druhé jako hlavu. Obě části obalíme bílým papírem, který na ně nalepíme. Hlavu dozdobíme fixem. Na uši jsem použila zbytky roličky, ze které jsem si vystříhla tvar ucha a uši nalepila na hlavu. Poté jsem proděravěla tělo v horní části na obou koncích, hlavu v zadní části na obou koncích. V těle jsem zespodu udělala čtyři dírky, do kterých navlečeme nohy. Nohy jsem udělala tak, že jsem provlékla kus bavlnky skrz dvě dírky na nohy, ustříhla v požadované délce a na konce uvázala korálky. To samé jsem udělala s druhý párem nohou, který jsem si jen naměřila tak, aby byl stejně dlouhý jako první pár nohou. Další kus bavlnky jsem provlékla v zadní části těla a přivázala jej ke špejli. Druhý stejně velký kus bavlnky jsem provlékla skrz přední část těla, poté skrz hlavu a poté přivázala ke špejli. Dejte si pozor, abyste měli loutku v rovině. Nakonec jsem připevnila ocásek z kousku zmuchlaného papíru.

1.2. loutka – opice

Pomůcky: rolička, brčko, tvrdý papír, temperové barvy, provázek, bavlnka, dvě špejle, černý fix, nůžky, tužka, lepidlo

Pracovní postup: Roličku a brčko nabarvíme hnědou temperovou barvou a necháme zaschnout. Na čtvrtku nakreslíme obličej opice a tlapy. Oboje vystříhneme. Vytvoříme si jednoduchý kříž ze špejlí. Jednu špejli rozpůlíme a obě její půlky připevníme omotáním bavlnky k celé špejli. Hlavu nalepíme na tělo. V trupu uděláme čtyři dírky na nohy. Zadními nohami provlečeme provázek, na který navlečeme dva asi tři centimetrové kousky obarveného brčka a na konce připevníme tlapy. To samé uděláme s horními končetinami. Tlapy připevníme uzlíkem nebo lepidlem. V horní části hlavy uděláme díрку, kterou provlékneme bavlnku a uděláme uzlík. Na druhém konci připevníme k hlavní špejli. Do tlap také uděláme dírky a připevníme je k bočním špejlím.

Pokud si i tak lámete hlavu, z čeho výrobek udělat, mám tu pro Vás malou nápovědu.

Z čeho udělat tělo?

Základ bude tvořit jedna rolička. Rozmyslíme se, jestli bude zvíře stát, jak je pro něj přirozené, nebo panáčkovat. Podle toho jej poté dotváříme.

Z čeho udělat končetiny?

Z provázku, bavlnky nebo nitě. Můžeme na ně navléknout korálky nebo nastříhaná brčka (efekt kolen). Jako konce můžeme použít korálky, víčka od PET lahví nebo přesnídávkových kapsiček nebo různé tvary vystřižené z kartonu/čtvrky.

Z čeho udělat hlavu?

Nejčastěji se tvoří z poloviny roličky, ale můžeme udělat i bambuli z vlny, nebo vzít cokoliv kulatého z domácnosti anebo jednoduše tvar hlavy vystříhnout z kartonu.

Tip: Pokud nebudete mít doma některou z věcí, která je potřeba k výrobě, snažte se jí nahradit jinou – např. brčko lze nahradit špejlí.

Dotazník pro žáky

Jméno:

Kolik ti je let?

Bavilo tě vyrobit si výrobek? Čím více vybarvíš čtverečků tím tě to více bavilo.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Měli jste doma všechnen materiál na vytvoření výrobku? Jestli ne co vám chybělo?

Zvládl/a jsi to celé sám/sama?

Jestli ne, v čem ti museli doma pomoci?

Zvládl/a jsi udělat uzlíky?

Přišlo ti tvoření loutek lehké nebo těžké? Čím více vybarvíš čtverečků tím to bylo pro tebe těžší.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Kolik času jsi na loutku asi potřeboval/a?

Líbí se ti, co jsi vytvořil/a? Čím více vybarvíš čtverečků tím se ti to více líbí.

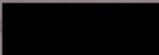
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Napiš nebo nakresli,
co by se dalo na tvój loutce vylepšit:

2 DOTAZNÍK A VÝROBEK ŽÁKA S ADHD

Dotazník pro žáky

Jméno:

Kolik ti je let? 10

Bavilo tě vyrobit si výrobek? Čím více vybarvíš čtverečků tím tě to více bavilo.

■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Měli jste doma všechny materiály na vytvoření výrobku? Jestli ne co vám chybělo?

měl jsem doma vše co jsem potřeboval

Zvládl/a jsi to celé sám/sama? ANO

Jestli ne, v čem ti museli doma pomoci? *me a mým*

Zvládl/a jsi udělat uzlíky? ANO

Přišlo ti tvoření loutek lehké nebo těžké? Čím více vybarvíš čtverečků tím to bylo pro tebe těžší.

■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Kolik času jsi na loutku asi potřeboval/a?

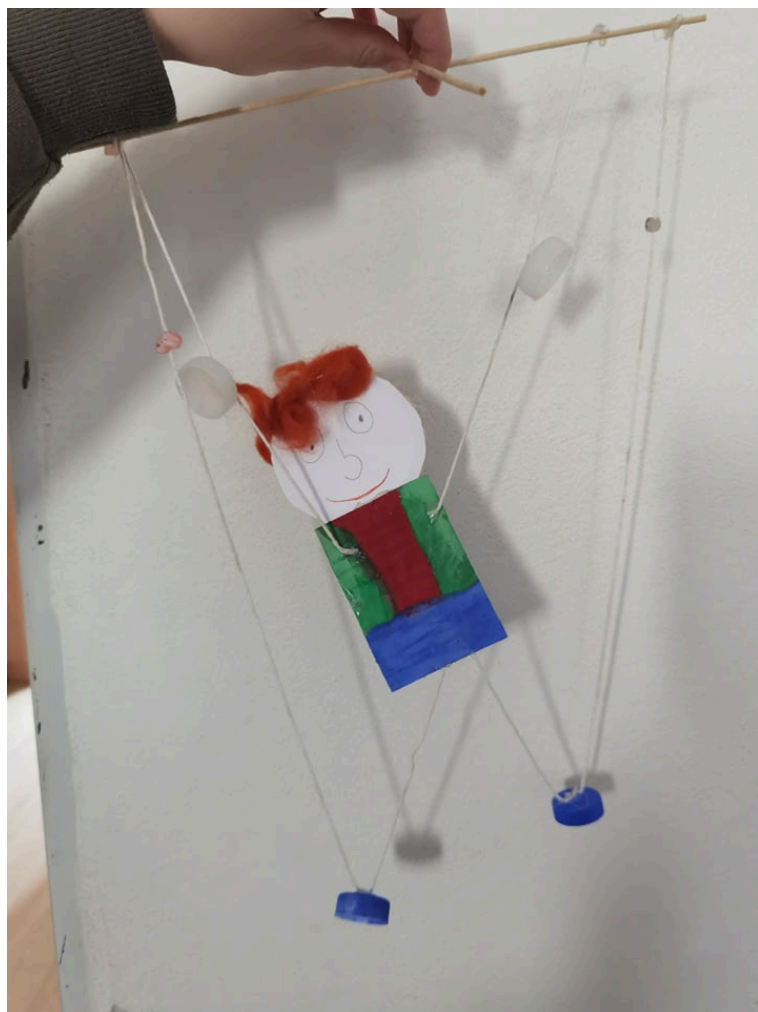
1 hod. 30 min.

Líbí se ti, co jsi vytvořil/a? Čím více vybarvíš čtverečků tím se ti to více líbí.

■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Napiš nebo nakresli,
co by se dalo na tvoji loutce vylepšit:

3 DOTAZNÍK A VÝROBEK ŽÁKA S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM

Vytváření při videohovoru, kdy jsem jí vysvětlovala, jak má postupovat. Měla k ruce starší sestru, která chodí do páté třídy, ačkoliv jí je 14. Sama by si pouze se zasláným dokumentem neporadila. Sestra odpracovala většinu složité práce. Dotazník jsem vyplnila já na základě jejích odpovědí. Níže je přepis hovoru.

Dotazník pro žáky

Kolik ti je let?

8

Bavilo tě vyrobit si výrobek? Čím více vybarvíš čtverečků tím tě to více bavilo.

Měli jste doma všechny materiály na vytvoření výrobku? Jestli ne co vám chybělo?

Ano

Zvládl/a jsi to celé sám/sama?

Ne

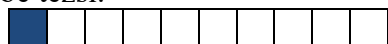
Jestli ne, v čem ti museli doma pomoci?

Dirky, provlékání nitky

Zvládl/a jsi udělat uzlíky?

Ano, docela ano

Přišlo ti tvoření loutek lehké nebo těžké? Čím více vybarvíš čtverečků tím to bylo pro tebe těžší.

Ale nezvládla by to sama

Kolik času jsi na loutku asi potřeboval/a?

Jedna hodina

Líbí se ti, co jsi vytvořil/a? Čím více vybarvíš čtverečků tím se ti to více líbí.

Napiš nebo nakresli,
co by se dalo na tvou loutku vylepšit:

Neví

Přepis rozhovoru:

„***, kolik ti je?“

„Osm.“

„***, bavilo tě si to vyrobit? Ukaž mi od jedničky do desítky, jak tě to bavilo.“

(Ukazuje 10)

„To je deset? Tak dobře. Měli jste všechno na výrobek doma, nebo jste museli něco koupit.“

„Všechno doma.“

„***, co ti nešlo, s čím ti musela *** pomoci? *(sestra)*“

„Ty...“ *(ukazuje na dírky)*

„Myslíš dírky? Dobře, a ještě asi provlíkala nitku a dělala uzlíky, ne?“

„Ano“

„A přišlo ti to lehké?“

„Ano, docela ano.“

„Ukaž mi na prstech, jak těžké to bylo – jednička je jednoduché, desítka těžké.“

(Ukazuje jedničku)

„Takhle lehké? Zvládla bys to sama?“

(Směje se) „Ne.“

„A ještě se zeptám, líbí se ti to, co jsi vytvořila?“

„Líbí.“

„Když bys mohla na té loutce udělat něco jinak, co by to bylo?“

„Nevím... nic.“

„Líbí se ti tak jak je? Nic bys neopravovala?“

„Ne.“

4 DOTAZNÍK A VÝROBEK ŽÁKA S PARAPLEGIÍ V DŮSLEDKU ROZŠTĚPU PÁTEŘE

Dotazník

Jméno: [REDACTED]

Kolik ti je let? 12

Bavilo tě vyrobit si výrobek? Čím více vybarvíš čtverečků tím tě to více bavilo.
[X] [X] [X] [X] [X] [X] [X] [X] [X] [X]

Měli jste doma všechny materiál na vytvoření výrobku? Jestli ne co vám chybělo?
Ano
Ano
Ne

Zvládl/a jsi to celé sám/sama?
Ano
Ne

Jestli ne, v čem ti museli doma pomoci?
Ano

Zvládl/a jsi udělat uzlíky?
Ano

Přišlo ti tvoření loutek lehké nebo těžké? Čím více vybarvíš čtverečků tím to bylo pro tebe těžší.
[X] [X] [X] [X] [X] [X] [X] [X] [X] [X]

Kolik času jsi na loutku asi potřeboval/a? 1. Hodina

Líbí se ti, co jsi vytvořil/a? Čím více vybarvíš čtverečků tím se ti to více líbí.
[X] [X] [X] [X] [X] [X] [X] [X] [X] [X]

Napiš nebo nakresli,
co by se dalo na tvoji loutce vylepšit:

5 DOTAZNÍK A VÝROBEK ŽÁKA SE STŘEDNĚ TĚŽKÝM POSTIŽENÍM A ZDRAVOTNÍM ZNEVÝHODNĚNÍM

Dotazník pro žáky

Jméno: [REDAKCE]

Kolik ti je let? 10

Bavilo tě vyrobit si výrobek? Čím více vybarvíš čtverečků tím tě to více bavilo.

[REDAKCE]

Měli jste doma všechny materiál na vytvoření výrobku? Jestli ne co vám chybělo?

ANO

Zvládl/a jsi to celé sám/sama?

NE

Jestli ne, v čem ti museli doma pomoci?

UZLÍKY, DÍRKY DO TĚLA, SVÁZÁNÍ, SPĚJLÍ, NITĚ

Zvládl/a jsi udělat uzlíky?

Přišlo ti tvoření loutek lehké nebo těžké? Čím více vybarvíš čtverečků tím to bylo pro tebe těžší.

[REDAKCE]

Kolik času jsi na loutku asi potřeboval/a? PŘES. HODINU.

Líbí se ti, co jsi vytvořil/a? Čím více vybarvíš čtverečků tím se ti to více líbí.

[REDAKCE]

Napiš nebo nakresli,
co by se dalo na tvoji loutce vylepšit:

KORÁLKY

6 DOTAZNÍK A VÝROBEK ŽÁKA S NADÁNÍM

Dotazník pro žáky

Kolik ti je let?

10

Bavilo tě vyrobit si výrobek? Čím více vybarvíš čtverečků tím tě to více bavilo.

☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☐	☐	☐
-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Měli jste doma všechny materiál na vytvoření výrobku? Jestli ne co vám chybělo?
měli jsme všechno

Zvládl/a jsi to celé sám/sama?

ne

Jestli ne, v čem ti museli doma pomoci?
s provázky

Zvládl/a jsi udělat uzlíky?

ano

Přišlo ti tvoření loutek lehké nebo těžké? Čím více vybarvíš čtverečků tím to bylo pro tebe těžší.

☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☐
-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	--------------------------

Kolik času jsi na loutku asi potřeboval/a?

3 hodiny

Líbí se ti, co jsi vytvořil/a? Čím více vybarvíš čtverečků tím se ti to více líbí.

☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------

Napiš nebo nakresli,
co by se dalo na tvójí loutce vylepšit:

Možná jí výrazněji vybarvit.

7 DOTAZNÍK A VÝROBEK ŽÁKA S VADOU ZRAKU

Dotazník pro žáky

Jméno: XXXXXXXXXX

Kolik ti je let? *11*

Bavilo tě vyrobit si výrobek? Čím více vybarvíš čtverečků tím tě to více bavilo.

Měli jste doma všechny materiál na vytvoření výrobku? Jestli ne co vám chybělo?

Ano, měli jsme vše.

Zvládl/a jsi to celé sám/sama?

Trochu pomohla mamka.

Jestli ne, v čem ti museli doma pomoci?

Uvázaní loutky na provázky.

Zvládl/a jsi udělat uzlíky?

Tak 50%.

Přišlo ti tvoření loutek lehké nebo těžké? Čím více vybarvíš čtverečků tím to bylo pro tebe těžší.

Kolik času jsi na loutku asi potřeboval/a?

2 hodiny.

Libí se ti, co jsi vytvořil/a? Čím více vybarvíš čtverečků tím se ti to více líbí.

Napiš nebo nakresli, co by se dalo na tvoji loutce vylepšit:

*Vylepšit nosovákem, protože se
točí na jednu stranu.*

